

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Azijos ir transkultūrinių studijų institutas

Šiuolaikinės Azijos studijų programos studentas

TOMAS BEDULSKIJ

**LGBTQ+ studentų grupės Japonijos
universitetuose: *ibasho* sampratos ir įtraukties
veiksniai**

MAGISTRO DARBAS

Vadovė – doc. dr. Kristina Šliavaite

Vilnius 2023

Magistro baigiamojo darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro baigiamasis darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(gynimo komisijos sekretoriaus parašas)

Magistro baigiamojo darbo recenzentas:

.....
(v., pavardė)

Magistro baigiamųjų darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

202... m. .... mėn. .... d.
(gynimo data)

Gynimo komisijos pirmininkas:

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Bedulskij, Tomas

LGBTQ+ studentų grupės Japonijos universitetuose: *ibasho* sampratos ir įtraukties veiksniai: magistro darbas / Tomas Bedulskij, Šiuolaikinės Azijos studijų programos studentas; mokslinė vadovė doc. dr. K. Šliavaitė; Vilniaus universitetas. Azijos ir transkultūrinių studijų institutas. – Vilnius, 2023. – 69 lap. – Maš. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 56 (85 pavad.).

LGBTQ+, *ibasho*, Vince Tinto, įtrauktis, studentų grupės, įvairovė

Magistro darbe tirtos LGBTQ+ studentų grupių narių *ibasho* (saugių erdvių) sampratos ir įtraukties į universiteto bendruomenę veiksniai. Darbo tikslas – išsiaiškinti, ar ir kaip įsitraukimas į Japonijos universitetuose veikiančias LGBTQ+ grupes sąlygoja neheteroseksualių studentų įtrauktį į aukštosios mokyklos bendruomenę. Darbo uždaviniai: aptarti LGBTQ+ bendruomenei priklausančių žmonių problemas Japonijos švietimo sistemoje; identifikuoti, kaip LGBTQ+ studentai konstruoja *ibasho* sampratą aukštojo mokslo institucijose; išsiaiškinti, ar ir kaip dalyvavimas LGBTQ+ grupėse sąlygoja studentų sąsistymą su universitetu. Tyrime atlikti interviu ir *focus* grupė su LGBTQ+ grupių nariais. Papildomi duomenys surinkti anketavimo būdu ir grupių bei universitetų viešai prieinamos informacijos analize. Darbo teorinis pagrindas – V. Tinto studentų įtraukties teorijos ir *ibasho* koncepto sintezė. Tyrimas parodė, jog LGBTQ+ grupės nariai aktualizuoja kaip *ibasho* universitetuose, o dalyvavimas jose padeda studentams išsilaikyti studijose, bet formuoja tarpišką priklausymo jausmą universiteto bendruomenei. Nors universitetai pozicionuoja įvairovės užtikrinimą, studentai šį procesą vertina kaip nepakankamai efektyvų. Kai grupės skirtos socialiai pažeidžiamiems studentams, reikalinga visapusiškai įtrauki institucijos aplinka, kadangi kitaip jos gali formuoti bendruomenes, emociniu lygmeniu nesisaistančias su universitetu. Darbas išplečia LGBTQ+ grupių Japonijos universitetuose tyrimus konceptualizuodamas dalyvavimo grupėse ryšį su įtrauktimi į universiteto bendruomenę. Darbo rezultatai praverstų lyginamajam tyrimui apie grupėse nedalyvaujančių LGBTQ+ studentų įtrauktį arba gilinant, kaip skirtingos seksualinių mažumų tapatybės įsitraukia į grupes ir universiteto bendruomenę.

Turinys

Įvadas	6
1. LGBTQ+ Japonijoje: iššūkiai, galimybės ir perspektyvos	9
1.1. Homofobijos mechanizmas Japonijoje	9
1.2. Seksualinėms mažumoms palankios teisėkūros tendencijos	11
1.3. LGBTQ+ bendruomenės įvairovė.....	13
1.4. Iššūkiai seksualinėms mažumoms Japonijos švietimo sistemoje	15
2. Studentų įtrauktis ir teorinis jos konceptualizavimas	17
2.1. Kaip studentai tampa universiteto bendruomenės dalimi: Vince Tinto įtraukties teorija	17
2.2. Priklausymas, saugumas ir tarpasmeniniai santykiai: teorinis <i>ibasho</i> pagrindas ..	21
3. Metodologija	23
4. Ar gairės užtikrina įvairovę? Universitetų įvairovės politikų analizė institucinėje ir studentų perspektyvose	27
4.1. Įvairovės reglamentavimas Japonijos aukštosiose mokyklose	28
4.1.1. Chūou universitetas.....	28
4.1.2. Hiroshima universitetas	30
4.1.3. Tsukuba universitetas.....	32
4.1.4. Kyūshū universitetas	33
4.2. Įvairovės užtikrinimas universitetuose studentų akimis	34
5. LGBTQ+ grupės ir jose veikiančios nariai: grupių veikla ir narių įsitraukimo patirtys. 37	
5.1. LGBTQ+ grupių veikla.....	37
5.1.1. „Mimosa“	37
5.1.2. „Light“	38
5.1.3. „Nijihiro“	39
5.1.4. „Arcus“	40
5.2. Narių motyvacija įsitraukti, naudos gavimas ir lūkesčiai ateičiai.....	42
6. LGBTQ+ studentų <i>ibasho</i> sampratos ir įtraukties į universitetą analizė	45
6.1. Studentų tapatybių raiška japonų kultūroje.....	45
6.2. Studentų <i>ibasho</i> sampratos	47
6.3. Su kuo universitete saistosi LGBTQ+ grupių nariai?	50
6.3.1. Studijų vertinimas ir įsitraukimas	50
6.3.2. Ryšys tarp dalyvavimo LGBTQ+ grupėse ir įtraukties į universitetą.....	51
Išvados	53

Bibliografijos sąrašas	56
Priedai	63
Priedas Nr. 1 – Interviu bei <i>focus</i> grupės gairės	63
Priedas Nr. 2 – „mimosa“ logotipas.....	66
Priedas Nr. 3 – „mimosa“ viršelio nuotrauka „Twitter“ platformoje	66
Priedas Nr. 4 – „Light“ viršelio nuotrauka „Twitter“ platformoje	67
Priedas Nr. 5 – „Light“ logotipas.....	67
Priedas Nr. 6 – „Nijihiro“ logotipas ir viršelio nuotrauka „Twitter“ platformoje	68
Priedas Nr. 7 – „arcus“ logotipas.....	68

Įvadas

Nepaisant sparčios globalizacijos lygių teisių seksualinėms mažumoms klausimu, ši žmonių grupė vis dar patiria jų seksualine orientacija ar lyties tapatybe grindžiamą diskriminaciją įvairiose gyvenimo sferose – pradedant šeima ir baigiant darbovieta. Tyrimai rodo, jog psichikos sutrikimų dažnis yra aukštesnis seksualinių mažumų tarpe (Boradway-Horner 2022, 1), kas gali būti neapykantos nusikaltimų arba žodinių patyčių rezultatas (Nikolau 2022, 870). Tokios problemos taip pat dažnos švietimo institucijose. LGBTQ+¹ moksleiviai yra užgauliojami mokyklose ir dėl to nesijaučia saugūs švietimo procese (Fields 2022, 308). Tai matoma ir aukštojo mokslo institucijose, kas kelia riziką studentų psichikos sveikatai (Crawford 2018). Homofobijos ir transfobijos² apraiškos švietimo institucijose yra paplitusios ir neeuropinėse kultūrose (Wei 2019; Okanlawon 2017), į kurių tarpą patenka Japonija. Tiesa, žvelgiant į studentų nuomonę apie LGBTQ+ bendruomenę, ji liberalėja, tačiau dėl žemo LGBTQ+ asmenų matomumo švietime ir temų apie seksualumą ar lyties tapatybę trūkumo lytinio švietimo programose, LGBTQ+ situacija yra tobulintina (Zhang 2019; Kasai 2016; Lawrence 2021). Nors religijos Japonijoje (nepaisant krikščionių mažumos) yra sąlyginai atviros įvairioms seksualumo išraiškoms (Helminiak 2008, 140–141), o dabartiniuose įstatymuose nėra tiesioginių LGBTQ+ veiklos ar identiteto draudimų (Pinkerton 2002, 67), mokslininkė Yuri Horie pastebi, kad „tolerancijos“ diskursas Japonijoje nepastebi asimetrinių galios ryšių tarp heteroseksualumo ir kitų seksualinių orientacijų ar lyties tapatybių (Horie 2007).

Jei yra galimybė, Japonijos aukštosiose mokyklose studentai gali prisijungti prie サークル *sākuru*³ vadinamų universitete veikiančių studentų grupių, papildančių studentišką gyvenimą veiklomis ir padedančių susirasti naujų pažinčių. Grupės yra organizuojamos pagal jų veiklos sritį ir kartais – pagal tikslinę narystės auditoriją. Šiuo atveju aktualu pažvelgti į LGBTQ+ studentų grupes, suburiančias seksualinėms mažumoms priklausančius studentus, tokiu būdu įgalinant jų laisvą saviraišką be baimės diskriminacijai. Tiesa, nors į LGBTQ+ grupes galima žvelgti kaip į tam tikrą užuovėją nuo

---

¹ Šiame darbe akronimas LGBTQ+ vartojamas kaip bendrinis žodis įvardinti seksualinėms mažumoms priklausančius asmenis. Seksualinių mažumų terminas darbe žymi asmenis, kurių seksualinė orientacija nėra heteroseksuali ir / arba kurių lyties tapatybė nesutampa su biologine lytimi arba nėra binarinė.

² Homofobijos ir transfobijos sąvokos darbe žymi iracionalią baimę, neapykantą arba antipatiją neheteroseksualiems asmenims arba translyčiams (United Nations Free & Equal n.d.).

³ Skolinys iš anglų kalbos (*circle*).

visuomenės normų, jos oficialiai arba neoficialiai priklauso atitinkamai aukštajai mokyklai. Kitaip tariant, grupės neegzistuoja izoliacijoje nuo universitetų, o sąveikauja su jais įvairiais klausimais, kaip antai veiklų organizavimas, finansų bei infrastruktūros naudojimas, narių pritraukimas ir t.t. Turint tą omenyje, galima kelti klausimą, susijusį su asmeniniu ir nematerialiniu sąveikos tašku – kaip studento veikimas grupėje paveikia jo saistymąsi su universitetu, t.y. kokią įtaką įtraukčiai į universiteto bendruomenę daro studento veikla LGBTQ+ studentų grupėse?

Šiame darbe siekiu išsiaiškinti, ar ir kaip įsitraukimas į Japonijos universitetuose veikiančias LGBTQ+ grupes sąlygoja neheteroseksualių studentų įtrauktį į aukštosios mokyklos bendruomenę. Tikslui pasiekti iškelti trys uždaviniai: 1) aptarti LGBTQ+ bendruomenei priklausančių žmonių problemas Japonijos švietimo sistemoje; 2) identifikuoti, kaip LGBTQ+ studentai konstruoja *ibasho* 居場所 (saugių erdvių) sampratas aukštojo mokslo institucijose; 3) išsiaiškinti, ar ir kaip dalyvavimas LGBTQ+ grupėse sąlygoja studentų saistymąsi su universitetu.

Tyrimas atliktas pasitelkiant skirtingus duomenų rinkimo metodus, duomenis renkant iš šių universitetų ir juose veikiančių grupių: 1) Chūou universitetas (中央大学 *Chūou daigaku*), grupė „mimosa“ (ミモザ *Mimosa*); 2) Hiroshima universitetas (広島大学 *Hiroshima daigaku*), grupė „Light“; 3) Tsukuba universitetas (筑波大学 *Tsukuba daigaku*), grupė „Nijihiro“ にじひろ; 4) Kyūshū universitetas (九州大学 *Kyūshū daigaku*), grupė „arcus“ (アルクス *Arukusu*). Buvo atlikti du pusiau struktūruoti interviu ir viena *focus* grupė su Hiroshima bei Kyūshū universitetų LGBTQ+ grupių nariais, taip pat atliktas interviu su Kyūshū universiteto studente, neįsitraukiančia į „arcus“. Papildomiems duomenims surinkti pasitelktas anketavimas (respondentai – grupių nariai), universitetų tinklalapiuose pasiekiamų dokumentų ar skilčių, LGBTQ+ grupių išorinės komunikacijos jų socialinėse medijose bei tinklalapiuose analizė.

Yra atlikta nemažai tyrimų apie LGBTQ+ studentų grupes Europos arba JAV aukštosiose mokyklose, kuriose jos vadinamos trumpiniu GSA (angl. *gay-straight alliance*). Tyrimai atskleidžia, jog tokių grupių buvimas yra svarbi institucinės paramos forma seksualinėms mažumoms (Kane 2013), jos mažina seksualinių mažumų atskirtį ir keičia studentų neigiamas pažiūras (Ansiello 2018), o vadovavimas joms prisideda prie

teigiamos savivertės bei lyderystės kompetencijų ugdymo (Renn 2007; Davidson 2013a). Japonijos atvejus nagrinėjančių tyrimų yra mažiau – Tianqi Zhang straipsnyje įvardina iššūkius, su kuriais LGBTQ+ studentų grupės susiduria savo veiklos organizavime. Mokslininkė identifikavo, kad pagrindinės problemos yra mažas žmogiškųjų išteklių skaičius ir instituciniai apribojimai, dėl kurių dalis grupių veikia neoficialiai (Zhang 2021). Svarbu paminėti Lee Yi Ching magistro baigiamąjį darbą, kuriame apibūdinti LGBTQ+ veiklos modeliai remiantis JAV GSA funkcijomis. Lygindamas du kultūrinius kontekstus, autorius nustatė, jog skirtingai nuo JAV, Japonijos aukštosios mokyklos neįžvelgia grupių kaip būtinybės, o jas laiko tiesiog užklasinėmis veiklomis (部活動 *bukatsudō*). Priedo, Ching suformavo Japonijai tinkantį grupių modelį, kuriame išskirtos trys jų funkcijos: 1) parama LGBTQ+ studentams; 2) saugi erdvė LGBTQ+ studentams ir juos remiantiems asmenims; 3) švietimas apie įvairovę (Ching 2015). Vis dėlto, nepavyko rasti tyrimų, kurie akcentuotų grupių poveikį studentų įtraukties į aukštąją mokyklą perspektyvoje.

Darbas sudarytas iš dviejų teorinės dalies ir trijų empirinės dalies skyrių. Pirmasis skyrius supažindins su seksualinių mažumų situacija Japonijoje – tiek kultūriniu homofobijos sąlygojimu, tiek ir LGBTQ+ bendruomenės samprata bei jų patiriamomis problemomis švietimo sistemoje. Antrasis skyrius skirtas darbo teoriniam pagrindui – Vince Tinto įtraukties teorijai bei *ibasho* sampratai pristatyti. Šiame darbe *ibasho* konceptas bus integruojamas nagrinėjant LGBTQ+ grupėse veikiančių studentų įtrauktį į aukštąją mokyklą. Toliau seks darbo metodologijos pristatymas ir empirinė dalis, kurios pradžioje pasitelkiant viešai pasiekiamą informaciją bus apibrėžiamos tiriamų aukštųjų mokyklų įvairovės užtikrinimo priemonės (reglamentavimas, infrastruktūra ir pan.) bei jų vertinimas iš studentų perspektyvos. Empirinė dalis tęsiama grupių tikslų ir veiklos analize, ją papildant interviu metu surinktais duomenimis apie grupėse veikiančių narių motyvaciją įsitraukti į jas bei narių veiklos įprasminimą. Trečiajame skyriuje apibrėžiamos studentų *ibasho* sampratos ir sąsajos su įtrauktimi į aukštąją mokyklą.

1. LGBTQ+ Japonijoje: iššūkiai, galimybės ir perspektyvos

Šis skyrius skirtas seksualinių mažumų situacijos Japonijoje aptarimui gilinantį į įvairiose gyvenimo srityse pasireiškiančias diskriminacijos formas, jų kultūrinės prielaidas ir LGBTQ+ bendruomenę, aktyvizmą bei problemas švietimo sistemoje. Giluminiam temų apie LGBTQ+ studentų grupes, pačius studentus ir jų įtrauktį aukštosiose mokyklose supratimui būtina atsižvelgti tai, jog vienu iš savo tapatybės sudaromųjų studentai priklauso seksualinėms mažumoms Japonijoje.

1.1. Homofobijos mechanizmas Japonijoje

Dalis homofobijos⁴ reiškinių Japonijoje mininčių mokslininkų (Fotache 2019; Itakura 2021; Horie 2007) pastebi, jog šio diskriminacijos tipo raiška yra kitokia nei Vakarų kultūrose, kadangi fizinio smurto neapykantos pagrindu nusikaltimai yra reti. Vis dėlto, vengimas atvirai ar agresyviai demonstruoti neapykantą sufleruoja apie alternatyvias homofobijos formas, kurių veikimas verčia LGBTQ+ narius laikytis tam tikrų socialinių taisyklių, palaikyti tylą ir prisitaikyti prie daugumos.

Homofobijai Japonijoje apibūdinti mokslininkas Masami Tamagawa pasitelkia žodžius „tylioji“ (大人しい *otonashii*) ir „šeiminė“ (内 *uchi*). Tylumas šiuo atveju žymi priešišku jausmų užgožimą viešojoje erdvėje siekiant palaikyti „gerą“ viešąjį įvaizdį – *tatema*⁵ 建前. Tuo tarpu „šeiminė“ homofobija byloja apie homofobijos raiškos didėjimą remiantis LGBTQ+ asmens artumu socialiniam ratui, t.y. šeimai arba artimiems draugams (Tamagawa 2020, 28). Įmanoma identifikuoti tris japonų visuomenės bruožus, kurių visuma palaiko homofobijos mechanizmą dabartinėje Japonijoje – heteronormatyvumas, šeimos svarba ir harmonijos (和 *wa*) vertybė.

Daugelio tyrėjų (Motoyama 2019; Miller 2000; Dasgupta 2017) darbuose japonų visuomenei priskiriamas „heteronormatyvumo“ terminas neretai įvardijamas kaip viena pagrindinių kliūčių siekiant tolerancijos seksualinių mažumų atžvilgiu (Thelen 2021; Welker 2010). Heteronormatyvumas yra ideologinė sistema, kuri reguliuoja seksualumo normas bei lyčių santykius konstruojant heteroseksualumą kaip „normalų“ potraukį ir paraleliai marginalizuojant seksualines mažumas. Ši sistema yra XIX–XX a. iš Vakarų

---

⁴ Nors skyriuje dėmesys skiriamas homofobijai, panašiu pagrindu veikia ir transfobija.

⁵ Šio koncepto antonimas būtų *honne* 本音, atitinkantis asmens vidinį pasaulį, tikrąją tapatybę.

perimto seksologijos mokslo idėjų ir Japonijos militarizmo laikais skatinto pronatalizmo rudimentų rezultatas, kadangi tuomet susiformavo dvi esminės jungtys – biologinės lyties susiejimas su atitinkamu lytiniu potraukiu ir socialinės lyties sampratos suliejimas su biologine lytimi (Baudinette 2019, 409–411). Kitaip tariant, heteronormatyvumas konsoliduoja binarinę lyčių sistemą ir natūralizuoja heteroseksualumą kaip „deramą“ bei „normalią“ japonų seksualinę orientaciją. Tai savo ruožtu nemaža dalimi yra įgalinama per šeimą kaip socialinę instituciją.

Svarbu paminėti, jog palyginus su Europos ar JAV visuomenėmis, kuriose bazinis socialinis vienetas yra individas, Japonijos atveju šią poziciją užima šeima (Dale 2020, 145). Jos svarba atsispindi tiek nacionaliniu, tiek visuomenės, tiek ir individualiu lygmenimis. Nacionaliniu mastu naudojamas šeimos registras (戸籍 *koseki*) yra valstybės priemonė apibrėžti Japonijos populiaciją ir būdas nustatyti individo teisinį statusą pagal jo tautybę, šeiminių statusą ir lytį (ten pat, 145). Kartu su kitais pamatiniais Japonijos teisiniais mechanizmais bei aktais – tame tarpe Konstitucija ir Civiliniu kodeksu – piliečiai kategorizuojami binarinėje lyčių sistemoje ir jos sąlygotuose šeiminiuose ryšiuose (Baudinette 2018, 157). Atitinkamai, santuoka bei šeimos kūrimas kaip gyvenimo eigos seka pastebima ir visuomeniniu bei individualiu lygmeniu – santuoka yra būtina individo tapimui „suaugusiu ir atsakingu“ visuomenės nariu (Dasgupta 2017, 33). Toks mąstymas kelia grėsmę šeimoms su LGBTQ+ vaikais, kadangi jiems kyla spaudimas suderinti tapatybę su šeimos bei visuomenės lūkesčiais. Dėl to dažna, jog LGBTQ+ asmenys pasirenka neatsiskleisti ir gyventi „dvigubą“ gyvenimą vengdami šeimos bei artimųjų nuvytimo (McLelland 2005, 190–197). Taigi šeima Japonijoje figūruoja ir kaip savita individo priklausymo erdvė, ir kaip socializacijos institucija ar brandos vektorius. Vis dėlto, šeima šiuo atveju suprantama tik kaip heteroseksuali.

Trečiasis homofobijos mechanizmo elementas yra harmonijos vertybė. Šiuo atveju, harmonija reiškia poreikį elgtis (ir būti) kaip kiti japonai, o panašumo normų pažeidimas lemia marginalizaciją (Motoyama 2019, 174). Jeigu asmuo laikosi socialinio susitarimo nebūti „vinimi, kuris išsikiša“ (Tamagawa 2020, 122), tikėtina, kad diskriminacijos jis nepatirtų, tačiau LGBTQ+ tapatybių matomumas harmoniją išardo (McLelland 2005, 227). Strategija, kurią seksualinės mažumos gali taikyti bandydami nesukelti visuomenės nepasitenkinimo dėl kitoniškumo, yra nepatogumų (迷惑 *meiwaku*) vengimas. Šios

strategijos taikymas pastebimas Tokijuje esančiame Shinjuku Ni-Chōme 新宿二丁目 kvartale, žinomame dėl itin didelio gėjų barų tankio teritorijoje – kvartalas „veikia“ tik tamsiuoju paros metu, o ryte vizualiai grįžta prie niekuo neišsiskiriančio Tokijaus miestovaizdžio (Baudinette 2017, 510). Kvartalas veikia atspindėdamas kultūrinės ribas LGBTQ+ raiškai – seksualinės mažumos Japonijoje gali egzistuoti, tačiau tai turi būti daroma nepaveikiant „normaliosios“, t.y. heteroseksualios visuomenės dalies. Tiesa, dėl harmonijos aktualumo šių dienų Japonijai yra skirtingų nuomonių. Richard Powell pastebi, jog dėl mažėjančio gimstamumo ir darbo jėgos trūkumo vis daugiau japonų mano, kad etninis homogeniškumas ir harmonija nebėra nacionalinio identiteto išraiška (Powell 2019, 7). Kita vertus, mokslininkė Kotona Motoyama harmonijos normą traktuoja kaip didesnę kliūtį už heteronormatyvumą, kadangi šios vertybės pagrindu Japonijoje veikia diskriminacijos įvairioms žmonių grupėms (Motoyama 2019, 174–177). Taigi, nors galima teigti, jog dalis japonų pradeda kritiškai vertinti kultūroje veikiančius socialinius susitarimus, harmonija yra galingas dėmuo homofobijos mechanizme, kadangi juo kultūriškai įgalinama seksualinių mažumų diskriminacija kitoniškumo pagrindu.

Apibendrinant homofobijos veikimo mechanizmą japonų kultūroje, negalima teigti, jog jis siekia sunaikinti seksualines mažumas Japonijoje. Šis mechanizmas labiau paveikia LGBTQ+ tapatybių raišką – seksualinės mažumos atsiduria visuomenės periferijoje ir yra toleruojamos tol, kol nepradeda kvestionuoti arba ardyti „tradicinių“ visuomenės struktūrų, kaip antai šeimos. Japonija yra atvira įvairovei tiek, kiek LGBTQ+ asmenys išsipareigoja laikytis lyčių vaidmenų, kurti heteroseksualias šeimas ir nekelti nepatogių klausimų viešumoje – kitaip tariant, jie turi tylėti ir vengti bandymų transformuoti Japonijos poziciją seksualinių mažumų klausimais.

1.2. Seksualinėms mažumoms palankios teisėkūros tendencijos

Homofobijos mechanizmas Japonijoje paveikia LGBTQ+ asmenų gyvenimus daugelyje sričių įvairiomis formomis. Kaip pastebi Richard Powell, tą pasunkina ir Japonijos teisėtvara, kurioje išvelgiamas seksualines mažumas nuo diskriminacijos saugančių įstatymų trūkumas. Pavyzdžiui, apsaugos nuo neapykantos kalbos įstatymai pasirodė tik 2016 m., tačiau jie lietė tik ksenofobijos klausimą. Kalbant apie seksualines mažumas, tokie įstatymai kol kas egzistuoja Tokijaus prefektūroje – spėjama, jog tą paskatino artėjusios 2020 m. Tokijaus Olimpines žaidynės (Powell 2019, 11). Pastebima,

kad įvairovę įtraukiančių politinių priemonių kūrimas labiau matomas vietos valdžios arba tam tikrų kompanijų lygmenyse. Vienu iš daugiausiai susidomėjimo sulaukusių atvejų buvo 2015 m. Shibuya seniūnijos (渋谷区 *Shibuya-ku*) Tokijuje sprendimas išduoti tos pačios lyties poroms partnerystės sertifikatus. Šis įvykis kartais datuojamas kaip vadinamojo „LGBT bumo“, pasižymėjusio sparčiai išaugusiu medijų susidomėjimu vaizduoti LGBTQ+ asmenis ar temas, pradžia (Wallace 2018, 2–3). Shibuya pavyzdžiu netrukus pasekė ir kitos savivaldos, kaip antai Tokijaus Setagaya seniūnija (世田谷区 *Setagaya-ku*) ir Takarazuka miestas (宝塚市 *Takarazuka-shi*) Hyōgo prefektūroje (兵庫県 *Hyōgo-ken*) (Takao 2017, 24). 2020 m. duomenimis, tos pačios lyties partnerystę registruojančių savivaldų skaičius siekė 30, su dar panašiu skaičiumi žadančių tą padaryti artimoje ateityje (Dale 2020, 143). Vietos savivaldų sprendimai paveikė dalį jose veikiančių kompanijų – jose atsirado labiau įtrauki aplinka dėka tokių pokyčių, kaip antai vidinių LGBTQ+ darbuotojų paramos grupių, darbuotojų mokymų įvairovės tema organizavimo arba finansinių priedų partneriams nepaisant jų seksualinės orientacijos (Dehars 2020).

Sąlygos, leidžiančios vietos valdžioms priimti pristatytus sprendimus, atspindi Japonijos valdžios veikimo principę. Japonijoje yra trijų lygmenų valdžios – nacionalinė, prefektūrinė ir vietos savivaldos. Šiuo metu daugumą Japonijos parlamente turinti Liberalų demokratų partija (自由民主党 *Jiyū-Minshutō*) atmė lyčiai neutralios santuokos klausimą. Atviresnę poziciją išreiškia Liberalų partija (自由党 *Jiyū-tō*), tačiau Parlamente ji sudaro mažumą (Khor 2019, 287–288). Valdančiosios partijos neveiksnumas LGBTQ+ klausimais ir draudimų žemesniems valdžios lygmenims spręsti seksualinių mažumų problemas nebuvimas leidžia vietos savivaldoms imtis iniciatyvų (Takao 2017, 18). Vis dėlto, partnerystės sertifikatų atvejis tyrimuose vertinamas skeptiškai. Nors jie suteikė tos pačios lyties poroms papildomų socialinių garantijų ir parodė potencialą įtraukios teisėkūros praktikoms, sertifikatai yra brangūs ir atspindi išskirtinumą bei LGBTQ+ identitetų suprekinimą (Khor 2019; Wallace 2018). Priedo, šie dokumentai neturi daug teisinės galios – galimybės jais pasinaudoti priklauso nuo vietos valdžios susitarimų su pasirinktomis sveikatos apsaugos, nekilnojamojo turto ar kitomis įstaigomis (Powell 2019, 18).

Glaustai apžvelgus politikos kontekstą, pastebima vietos valdžios įtaka įvairovės įtraukimui Japonijoje. Vis dėlto, tokius sprendimus gali paskatinti ir pati LGBTQ+ bendruomenė – kitas poskyris skirtas aptarti jos sampratą Japonijoje ir aktyvistų indėlį į dabartinę seksualinių mažumų situaciją šalyje.

1.3. LGBTQ+ bendruomenės įvairovė

Žodžių junginys „LGBTQ+ bendruomenė“ kalbant apie seksualines mažumas Japonijoje yra ganėtinai naujas ir problemiškas vartosenos atžvilgiu. Sunkumai kyla tiek kritiškai nagrinėjant junginyje esančių žodžių tarpusavio ryšį (ar iš tikrųjų šalyje yra susiformavusi bendruomenė), tiek ir pačiame akronime, kuris gali apimti skirtingas tapatybes pagal jo vartojimo kontekstą. Vis dėlto, problemos dažniausiai kyla LGBTQ+ bendruomenę vertinant iš Vakarų perspektyvos, lyginant jos „raidą“ ar „sampratą“ euroamerikietiško seksualinių mažumų socialinio judėjimo kontekste.

Visų pirma, LGBTQ+ akronime esanti *queer* tapatybės kategorija palyginus nėra dažna tapatinantis, t.y. dažniau vietoje *queer* seksualinių mažumų atstovai pasitelkia kitokį žodyną saviidentifikacijai, kaip antai x-lytis (x ジェンダー *x-jendā*) (Baudinette 2019, 409). Terminas *queer* dažnesnis akademinuose tyrimuose arba pasitelkiamas socialinių aktyvistų, tuo tarpu akronimas LGBT vartojamas žiniasklaidoje arba politikoje (Thelen 2021, 242). Vakaruose taip pat dažna į sutrumpinimą pridėti I raidę, žyminčią interseksualius asmenis, tačiau Japonijoje tokia praktika dar retesnė – viena iš priežasčių gali būti ta, jog dalis interseksualių asmenų nesitapatina su LGBTQ+ ir mano, jog jų ir šios bendruomenės siekiai išsiskiria. Kita vertus, nepaisant atskirų organizacijų ar paramos grupių, šalies mastu nėra interseksualius asmenis apjungiančio judėjimo (Dale 2020, 66). Gan dažna bendruomenės viduje sutikti terminą *tōjisha* 当事者, kuris pradėtas vartoti 1970-aisiais teisės sferoje, 1990-aisiais perimtas mažumų advokacijos grupių ir tiesiogiai reiškiantis „suinteresuoti asmenys“ (McLelland 2009a). Svarbu paminėti, jog *tōjisha* vartojamas ne tik seksualinių, bet ir kitų mažumų tarpe.

Aptarta problema parodo tarptautinėje sferoje pasitelkiamo žodyno trūkumą objektyviai kalbėti apie seksualines mažumas Japonijoje. Tad šiame darbe pasitelkiamas LGBTQ+ akronimas veikiausiai yra kaip skėtinis terminas, apimantis asmenis, kurių seksualinė ir lytinė tapatybė atsiranda žemesnėje galios pozicijoje už cislyčius heteroseksualius individus dėl pirmajame poskyryje apibrėžtos homofobijos mechanizmo.

Kalbant apie LGBTQ+ kaip bendruomenę, dera vengti jos monolitizavimo. Šios bendruomenės formavimuisi turėjo įtakos tiek skirtingiems interesams atstovavusių socialinių aktyvistų ar politikų veikla šalies viduje, tiek ir lygių teisių diskursai Vakarų valstybėse. Pirmieji bandymai politizuotis seksualinių mažumų tarpe pastebimi nuo 1970-ųjų (Fotache 2019, 29) – dešimtmečio, žyminčio homoseksualaus politiko Tōgō Ken 東郷 健 (1932–2012) nesėkmingus bandymus tapti Parlamento nariu. Politikas savo naratyvuose bandė pakeisti galios dinamiką tarp visuomenės „atstumtųjų“ (ne tik seksualinių mažumų, bet ir žmonių, turinčių negalią) ir aukštą socialinę padėtį turinčių asmenų, tačiau jis buvo neigiamai vertinamas tiek plačiosios visuomenės, tiek ir seksualinių mažumų (Kawasaka 2015, 121–126). Kitas dešimtmetis kartu su šalį ištikusia ŽIV / AIDS krize suaktyvino gėjų aktyvizmą dėl sustiprėjusios stigmatizacijos traktuojant homoseksualius vyrus kaip vienus pagrindinių viruso nešiotųjų Japonijoje (Itakura 2015, 8). Šiuo periodu 1986 m. susiformavo homoseksualių vyrų bei moterų organizacija OCCUR (アカー Akā), diegusi ŽIV / AIDS prevencijos programas, konsultavusi seksualinės orientacijos klausimais ir atstovavusi seksualinėms mažumoms vyriausybės institucijose (McLelland 2009b, 336).

Nuo 1990-ųjų paraleliai sustiprėjo lesbiečių aktyvizmas, motyvuotas nepasitenkinimu homoseksualumo klausimų trūkumu antrosios bangos feminizmo diskurse Japonijoje (Welker 2010, 365–366). Tuo tarpu translyčių sutelktumas siejosi su lyties keitimo operacijos įteisiniu Japonijoje, kas buvo pasiekta 2003 m. (Itani 2015). Panašu, jog skirtingų tapatybių susijungimas po vienu akronimu – bent formaliai – įvyko XXI a. antrajame dešimtmetyje „LGBT bumo“ laikotarpiu, kadangi jo metu šalyje įsitvirtino tarptautinė seksualinių mažumų terminologija bei aktyvizmo formos (Fotache 2019, 35; Fotache 2018, 147–149). Šiuo metu Japonijos LGBTQ+ bendruomenei nacionaliniu mastu atstovauja organizacija *Tokyo Rainbow Pride*, advokataujanti įvairovei ir žinoma dėl *Pride* renginių sostinėje organizavimo (Itakura 2021, 302; Itakura 2015, 11–14). Vis dėlto, net ir mažumoms atstovaujančios organizacijos ar aktyvistai sulaukia kritikos iš bendruomenės dėl nepasitenkinimo veiklomis, didinančiomis seksualinių mažumų matomumą (Shoushi 2008, 7).

Apibendrinus, sudėtinga kalbėti apie LGBTQ+ bendruomenę kaip vieningą darinį net ir dabartyje, kai bendruomenės naudojami simboliai ar keliami tikslai yra supanašėję į užsienio atvejus. Natūralu, jog kiekviena tapatybės kategorija skirtingai veikia mažumų

kasdienybę Japonijoje, tačiau žvelgiant į bendras problemas, dėmesio centre gali atsirasti LGBTQ+ narių saugumo klausimas švietimo sistemoje, pristatomas kitame poskyryje.

1.4. Iššūkiai seksualinėms mažumoms Japonijos švietimo sistemoje

Kai švietimo sistema neužtikrina apsaugos, įvairios pažeidžiamos socialinės grupės švietimo institucijose gali susidurti su neigiamomis patirtimis, paveikiančiomis tiek jų emocinę sveikatą, tiek ir akademinius pasiekimus ar norą tęsti mokslus. Nors Japonija švietime yra įsipareigojusi skatinti įvairovę ir įtraukimą, socialiai pažeidžiami asmenys – tame tarpe ir seksualinės mažumos – susiduria su diskriminacijos formomis mokyklose bei universitetuose (Ikuta 2016).

Analizuojant įvairiuose tyrimuose pateikiamas statistikas, 60–70 % LGBTQ+ moksleivių pradinio bei vidurinio ugdymo įstaigose iš kitų moksleivių ar net mokytojų sulaukė patyčių, kaip antai žodinių, fizinį ar seksualinį smurtą, ignoravimą bei socialinę atskirtį (Ching 2015, 5; Kasai 2016, 190). Papildomų sunkumų patiria translyčiai moksleiviai – jų saviraišką apriboja pagal biologinę lytį nustatytos mokyklos uniformos, fizinių sugebėjimų reikalavimai sveikatos patikrose, veiklos kūno kultūros pamokose ir lyčiai neutralių tualetų nebuvimas (Kasai 2016, 190). Nors Japonijos švietimo, kultūros, sporto, mokslo ir technologijų ministerija (toliau – MEXT) 2015 m. sukūrė gaires translyčių mokinių saugumui mokyklose užtikrinti (Dale 2016, 222), o 2017 m. buvo suformuota strategija, kuria siekiama sumažinti seksualinių mažumų patyčias mokyklose, kyla pagrįstų abejonių dėl šių priemonių efektyvumo (Tamagawa 2020, 25). Aktyvistų nuomone, mokyklose problemų priežastis yra konservatyvūs arba LGBTQ+ temose žinių neturintys pedagogai (Dale 2016, 223). Papildoma problema gali kilti ir dėl lytinio švietimo kokybės mokyklose – valstybėje nėra vieningo lytinio švietimo dėl besitęsiančių diskusijų apie jo turinį. Tačiau tyrimai leidžia identifikuoti kelis bendrus taškus – šis švietimas yra orientuotas į heteroseksualios šeimos kūrimą, diegia heteronormatyvumą ir neįtraukia temų apie seksualinių orientacijų bei lyties tapatybių įvairovę (Runestad 2013, 41; Powell 2019, 17; Hashimoto 2017, 387).

Universitetų situacija yra kitokia. Viena iš priežasčių gali būti ta, jog skirtingai nuo mokyklų, universitetai turi daugiau autonomijos ir tai sąlygoja laisvę diskutuoti LGBTQ+ temomis – pavyzdžiui, įtraukiant jas į studijų programų ar dalykų turinį (Dale 2016, 224–225). Vis dėlto, tokių temų integravimas į studijas yra netolygus medicinos studijų

programose – nors 2016 m. MEXT į medicinos programų vykdymo modelį įtraukė kompetenciją suprasti seksualines orientacijas bei lyties tapatybes, Yuka Yamazaki 2020 m. tyrimas rodo, kad į programų turinį LGBTQ+ temas įtraukė tik 28 % medicinos specialistus ruošiančių aukštųjų mokyklų. Tokia situacija kyla dėl konservatyvaus universitetų administracijų požiūrio arba dėstančiojo personalo žinių trūkumo (Yamazaki 2020).

Studentų nuomonę apie LGBTQ+ asmenis iliustruoja įvairūs kiekybiniai tyrimai. Juose palaikymą seksualinėms mažumoms išreiškia apie 60 % arba daugiau respondentų (Ikuta 2016, 2; Yamazaki 2020, 10). Tiesa, kiekybiniuose duomenyse yra niuansų – Kyūshū regiono aukštosiose mokyklose tyrimą apie studentų požiūrį į homoseksualius vyrus atlikusi mokslininkė Tianqi Zhang pademonstravo, jog šios grupės vertinimas priklauso nuo respondentų lyties, socioekonominės klasės, studijų srities ir tarpasmeninių santykių – t.y. mažiau palankūs atsakymai būdavo tuo atveju, jeigu homoseksualus asmuo hipotetiškai būtų jų artimo socialinio rato narys arba dėstytojas (Zhang 2019). Vis dėlto, pastarajai ypatybei prieštarautų Nasa Ikuta tyrimas, kuriame siekta identifikuoti ryšį tarp seksualinių mažumų vertinimo ir studentų ankstesnių patirčių su šios bendruomenės atstovais. Tyrimas atskleidė, jog didesnę atvirumą demonstravo studentai, turėję savo artimoje aplinkoje LGBTQ+ pažįstamą (Ikuta 2016). Šį skirtumą galima paaiškinti tuo, jog tik maža dalis heteroseksualių japonų savo socialiniame rate turi jiems atsiskleidusį LGBTQ+ narį (Lawrence 2021, 152), tad galima spėti, jog Zhang tyrime neigiamą vertinimą artumo atveju pateikę studentai atspindi „šeiminę“ homofobiją Japonijos kultūroje.

Apibendrinus, Japonijoje homofobija yra sąlygojama heteronormatyvinės visuomenės normų, heteroseksualios šeimos svarbos ir poreikio palaikyti socialinę harmoniją. Nors šalis nepasižymi atviro smurto seksualinėms mažumoms demonstravimu, o vietos valdžios palaipsniui įveda įvairovę remiančius sprendimus, LGBTQ+ bendruomenė vis dar lieka visuomenės šešėlyje. Atskiros dėmesio reikalauja švietimo sfera – viena vertus, valstybė yra įsipareigojusi įvairovei ir įtraukimui švietimo institucijose, tačiau praktiniu lygmeniu sėkmei užkerta kelią nepakankama lytinio švietimo kokybė ir konservatyvūs arba žinių LGBTQ+ temose neturintys pedagogai.

Kitame skyriuje pristatomas darbo teorinis pagrindas, konceptualizuojantis studento įtrauktį į aukštąją mokyklą, problemizuojantis neheteroseksualių tapatybių klausimą šiame procese ir įvedantis *ibasho* kaip konceptą, leisiantį kultūriškai pritaikyti Vakarų mokslininko V. Tinto teoriją Japonijos kontekstui.

2. Studentų įtrauktis ir teorinis jos konceptualizavimas

Šis skyrius skirtas darbo teoriniam pagrindui. Jame pristatomos studentų įtraukties teorijos, didžiausią dėmesį suteikiant JAV mokslininko Vince Tinto studentų išsilaikymo (angl. *student retention*) modeliui ir kritikai jam. Tinto tyrimuose pasireiškiantis priklausymo jausmo aspektas, paveikiantis studento įsitraukimą ir prisidedantis prie įtraukties, bus taikomas kaip išėties taškas tolimesniame darbe. Vis dėlto, taikant Vakarų mokslininko teorijas Japonijos aukštosiose mokyklose, skyriuje taip pat pristatomas *ibasho* konceptas, leisiantis tirti priklausymo jausmo dėmenį Tinto modelyje panašiu, bet tuo pačiu ir kultūriškai specifiniu būdu.

2.1. Kaip studentai tampa universiteto bendruomenės dalimi: Vince Tinto įtraukties teorija

Aukštojo mokslo institucija telkia akademinę ir neakademinę bendruomenę, kurioje formuojami ir persipina įvairių rūšių tarpasmeniniai ryšiai. Įstojęs į universitetą, studentas formaliai tampa jo bendruomenės nariu, tačiau narystės tolimesnis kelias nėra tolygus. Kiek studentas jaustųsi bendruomenės dalimi, kaip jis tą išreikštų ir kokią institucinę naudą tai turėtų priklauso nuo daugelio kintamųjų. Aptariamai klausimai patenka į švietimo sociologų teorijų lauką.

Per pastaruosius dešimtmečius mokslininkai sukūrė įvairias teorijas, aiškinančias apie studento ir universiteto santykį, kliūtis studijų eigoje, asmeninių stojančiojo ypatybių poveikį sėkmingam studijų procesui ir t.t. Analizuojant tokius tyrimus, pastebima įtraukties samprata (Astin 1999; Ahn 2020; Crane 2022; Tinto 2022). Pabrėžtina, jog įtraukties terminas nėra monolitinis ir struktūriškai stabilus.

Reikšmingą įnašą akcentuojant įtraukties svarbą padarė Vince Tinto. Siekdamas konceptualizuoti studijų nutraukimo reiškinį, mokslininkas sukūrė modelį, paaiškinantį sąsajas tarp studento asmeninių savybių bei įsipareigojimų ir universiteto akademinį bei socialinių sistemų. Remdamasis Emile Durkheim mintimis apie savižudybių priežastis,

Tinto į modelį įtraukė akademinės ir socialinės integracijos aspektus, kurie lemia studento išsilaikymą universitete (Tinto 1975). Panaši tema atspindi Alexander Astin tyrime, kuriame mokslininkas skiria daugiau dėmesio studentų perspektyvai ir įveda studentų įsitraukimo (angl. *involvement*) terminą. Jį Astin paaškina kaip fizines bei psichologines pastangas, kurias studentai skiria akademinėms patirtims. Pažymėtina, jog šios patirtys apima ne tik studijavimą, bet ir dalyvavimą popaskaitinėse veiklose, kaip antai studentų organizacijose (Astin 1999, 518–519). Tobulindamas savo modelį, Tinto pripažįsta Astin tyrimą, bet pateikia *student engagement* kaip šiais laikais įsitraukimą žymintį terminą. 2022 m. atnaujintame Tinto modelyje, vadinamame studentų išsilaikymo modeliu, tai yra sandaros vienetas nagrinėjant ryšį tarp studentų įsitraukimo į (ne)formalias socialines bei akademinės aukštojo mokslo institucijos sistemas ir to įtakos įtraukčiai. Dera atkreipti dėmesį, jog reaguodamas į kritiką dėl termino *integration* vartojimo, neva jis žymi poreikį asimiliuotis, teoretikas siūlo vartoti labiau korektišką žodį *inclusion*⁶ (Tinto 2022, 368–369).

Pateikti konkrečius studentų įsitraukimo bei įtraukties sąvokų paaškinimus yra sudėtinga, kadangi jie veikia kaip tam tikros sistemos dalis. Remiantis Tinto studentų išsilaikymo modeliu, įtrauktis yra veikiama studento savybių iki studijų, jo tikslų siekiant aukštojo mokslo ir institucinių patirčių akademinėje (akademinis pažangumas, ryšiai su dėstytojais bei administracija ir t.t.) bei socialinėje universiteto sistemoje (popaskaitinės veiklos, santykiai su kursiokais ir pan.). Šių sistemų lemiamą įtrauktis paveikia studento tikslus ir prisideda prie sprendimo baigti studijas arba jas mesti. Tačiau Tinto taip pat pabrėžia studentų perspektyvą – įsitraukimą – ją konceptualizuodamas per motyvaciją. Motyvacija savo ruožtu yra veikiama studentų saviveiksmingumo (angl. *self-efficacy*), studijų programos supratimo ir priklausymo jausmo (Tinto 2022). Apibendrinus, Tinto sukonstruoja tam tikrą studento progresą studijose susiedamas du lygmenis – asmeninį (studentas) ir institucinį (aukštoji mokykla). Vis dėlto, pastarasis lygmuo veikia transformuojančiai – studento pirminiai tikslai ar įsipareigojimai kinta remiantis jo institucine patirtimi.

---

⁶ Išanalizavus kitų mokslininkų straipsnius apie studentų įsitraukimą ir / arba įtrauktį, matoma, jog įsitraukimas įvardijamas kaip *engagement* (Pryor 2018; Ahn 2020; Crane 2022), o įtraukčiai vartojamas Tinto modelyje esantis *integration* terminas (Thomas 2000; Knipp 2017; Davidson 2013b). Galima teigti, jog akademiniam diskurse vis dar sinonimiškai vartojama tiek *integration*, tiek ir *inclusion*.

Tinto teoriniai modeliai sulaukė įvairios kritikos. Pavyzdžiui, 1975 m. modelio pagrindu Tinto akcentavo socialinės įtraukties svarbą, tačiau John P. Bean ir Barbara S. Metzner tyrimas atskleidė didesnę akademinės įtraukties reikšmę studentų išsilaikymui, jeigu kalbama apie „netradicinius“ (vyresni negu 25-erių, studijuojantys iššęstinėse studijose, negyvenantys universitetų miesteliuose) studentus (Bean 1985). Kita vertus, Scott L. Thomas išvelgia Bean-Metzner ir Tinto modeliuose persidengimą. Bean-Metzner argumentuoja, jog parama iš draugų bei artimųjų reikšmingai veikia studento įsipareigojimus institucijai, tuo tarpu Tinto atveju šią funkciją atlieka socialinė įtrauktis. Thomas sąlyčio tašką pademonstruoja savo tyrimo išvadose – tirdamas įtrauktį individo socialinių ryšių perspektyvoje, jis nustatė teigiamą optimalaus socialinio tinklo poveikį (Thomas 2000). Kitaip tariant, studentams yra reikalingos jau turimos arba universitetuose suformuojamos pažintys, kurios jiems teikia įvairialypę paramą.

Poreikį atkreipti dėmesį į studijų formą ir kritiškai vertinti įtraukties kategorijas pristato Cody Davidson. Mokslininkas mini, kad Tinto 1997 m. glaudžiau susiejo įtraukties rūšis, interpretuodamas, kad socialinės bendruomenės gali susidaryti akademinų veiklų pagrindu. Vis dėlto, Davidson papildomai pristato tyrimus, kuriuose atsispindi studijų trukmės (4 metų studijose reikšmingesnė socialinė įtrauktis) ar formos (nuotolinių studijų atveju Tinto modelis nėra tinkamas) reikšmė ir dviejų įtraukties rūšių kategorizavimo lankstumas (Davidson 2013b, 331–337). Tinto modelis taip pat sulaukė pastabų dėl generalizacijos ar orientavimosi į „tradicinius“ studentus (vakariečiai baltieji vidurinėsios klasės vyrai). Be to, pastebėta, kad modelis nėra pritaikytas mažumoms priklausantiems studentams, tačiau 2012 m. Tinto papildė savo teoriją, institucijoms skirdamas atsakomybę už įvairovės priėmimą (Knipp 2017, 31–34). Nepaisant kritikos, Tinto modelis įvairiuose tyrimuose figūruoja kaip teorinis pagrindas, taikomas jį papildant ar pakeičiant trūkstamais aspektais (Davidson 2013b, 339).

Kalbant apie seksualinėms mažumoms priklausančių studentų įtraukties tyrimus, Phoenix R. Crane išanalizavo mikroagresijos (subtilus, netiesioginis ir kasdienis elgesys, sustiprinantis žalingus stereotipus) įtaką LGBTQ+ studentų išsilaikymui, pasitelkdamas Tinto mintis apie priklausymo jausmo bei paramos šaltinių egzistavimo universitetuose svarbą siekiant išvengti mikroagresijos pasekmių. Crane identifikavo, jog mikroagresija prisideda prie studentų diskomforto, bet tuo pačiu skatina jų norą aktyviau bendrauti su

bendraamžiais ar administracijos darbuotojais (Crane 2022). Melinda D. Kane tyrime minimas LGBTQ+ studentų grupių JAV aukštosiose mokyklose veikimas kaip faktorius, prisidedantis prie studentų išsilaikymo, mažinantis bandymus nusižudyti ir gerinantis akademinis pasiekimus dėl labiau įtraukios aplinkos (Kane 2013, 829–831). Panašią mintį iškelia ir Abby Jane Davidson, pridėdama, jog universitetuose turėtų veikti ne tik LGBTQ+ grupės, bet ir LGBTQ+ studentų paramos skyriai, o institucijos turėtų priimti seksualinių mažumų studentų saugumą užtikrinančius reglamentus (Davidson 2013a, 22–23). Galiausiai, svarbu paminėti Jonathan T. Pryor idėjas, suteikiančias kritinį požiūrį į seksualinių mažumų įtrauktį. Straipsnio autorius aukštąsias mokyklas įvardija kaip „tradicškai heterogenderines institucijas“ – jos LGBTQ+ studentus laiko Kitais, kuriems reikia pagalbos ir nepaisant priemonių įtraukčiai (studentų organizacijų kūrimas, kuratorių ar mentorių paskyrimas ir pan.), institucijos palaiko tradicines lyčių hierarchijas. Pryor teigia, jog parama studentams mažumose įtraukiant juos į bendruomenę funkcionuoja kaip asimiliacija, kurioje šie turi „nutildyti“ savo identitetus (Pryor 2018).

Skirtingus tyrimus LGBTQ+ studentų įtraukties temoje apjungia mintis, jog ryšiai su kitais studentais arba atitinkamais administracijos darbuotojais yra svarbūs mažinant rizikas studentui nutraukti studijas. Tokie ryšiai gali būti formuojami įsitraukiant į universitete veikiančią LGBTQ+ studentų grupę, kas teigiamai veikia įtrauktį. Šiuo atveju, magistro baigiamasis darbas tęs tyrimus, susijusius su įtraukties bei LGBTQ+ grupių ryšiu, o jo konceptualizavimui pasitelkiama Tinto teorijoje studento saistymąsi su universitetu įvardijanti priklausymo jausmo samprata.

Tinto priklausymo jausmą apibrėžia kaip studento suvokimą, jog jis yra priimtas į universiteto arba mažesnio struktūrinio akademinio ar socialinio vieneto bendruomenę ir jo buvimas yra vertinamas kitų bendruomenės narių. Tai motyvuoja studentą išsilaikyti (Tinto 2022, 372). Šiam jausmui svarbi sėkminga socialinė bei akademinė įtrauktis, o taip pat, kaip atskleidžia Mi Young Ahn Jungtinės Karalystės aukštosiose mokyklose vykdytas tyrimas, galima pridėti ir aplinką (studento gyvenamoji erdvė, geografinė ir kultūrinė lokacija) bei asmeninį lygmenį (studento identitetas, pomėgiai, požiūris į gyvenimą) (Ahn 2020). Taigi, priklausymo jausmas yra subjektyvus rodiklis, išreiškiamas paties studento, bet tuo pačiu ir paraleliai formuojamas įtraukties procese. Tiesa, įveddamas bendruomenių masto kintamąjį, Tinto pabrėžia, kad priklausymas mažoms

bendruomenėms (pavyzdžiui – bendrus pomėgius turinčių studentų ratui) turi mažesnę reikšmę išsilaikymui, kadangi tokios bendruomenės gali pozicionuotis kaip atsiskyrusios nuo institucijos (Tinto 2017, 258). Deja, mokslininkas nepateikia konkretesnių pavyzdžių, kokius kriterijus turi „mažos“ bendruomenės – kyla klausimas, ar dydis priklauso nuo studentų skaičiaus, ar nuo darinio institucionalizacijos.

Pristatyti mokslininkų darbai apie dalyvavimo LGBTQ+ grupėse naudą įtraukčiai leidžia interpretuoti, jog šios grupės nėra liečiamos Tinto pastabos. Vis dėlto, šiame darbe yra nagrinėjami Japonijos atvejai, o Tinto tyrimai apėmė tik Vakarų valstybes. Tai iškelia poreikį kritiškai žvelgti į Tinto teoriją ne tik dėl to, jog tiriami seksualinėms mažumoms priklausantys studentai, bet ir dėl kito kultūrinio konteksto. Taigi, poskyryje pristatytas Tinto studentų išsilaikymo modelis darbe veiks kaip pagrindas, leisiantis konceptualizuoti ryšius tarp įvairių procesų, tačiau kalbėdamas apie japonų studentų įtrauktį priklausymo jausmo perspektyvoje pasitelksiu *ibasho* konceptą.

2.2. Priklausymas, saugumas ir tarpasmeniniai santykiai: teorinis *ibasho* pagrindas

Tiesioginė *ibasho* rašmenų reikšmė – „buvimo vieta“. Vis dėlto, šio daiktavardžio vertimas į kitas kalbas kelia sunkumų, kadangi tai yra japoniškas konceptas, turintis įvairias nuo konteksto priklausančias prasmes (Suzuki 2022, 3). Dera pastebėti, jog *ibasho* vartojamas ne tik vartojamas buitinėje kalboje, bet įvairiose akademinėse srityse, kaip antai švietimas, psichologija, sociologija ar architektūra (Tokunaga 2021, 29).

Ibasho tyrimų istoriją pristato Haruhiko Tanaka. Šis žodis pradėjo konceptualizuotis švietimo sferoje 1980-aisiais Japonijai susidūrus su padažnėjusiu pamokų praleidinėjimu moksleivių tarpe. Tokios socialinės problemos prielaida įvardyta *ibasho* moksleiviams nebuvimas švietimo institucijose. Reaguojant į tai, įvairūs fiziniai asmenys pradėjo kurti „laisvąsias mokyklas“ arba „laisvąsias erdves“, skirtas *ibasho* kūrimui pamokas praleidžiantiems moksleiviams. 1992 m. MEXT oficialiai adresavo pamokų praleidinėjimo problemą pateikiant pranešimą apie poreikį vaikams kurti *ibasho*, kadangi ši problema gali paveikti visus moksleivius. Po pranešimo *ibasho* konceptas išpopuliarėjo socialinėje politikoje ir įvairių disciplinų akademinuose tyrimuose (Tanaka 2021, 4–5). Nors *ibasho* buvo aktualizuotas nagrinėjant vidurinio išsilavinimo siekiančius asmenis, dabar amžiaus ar socialinio statuso imtis yra platesnė, siekianti senyvo amžiaus žmones (Watanabe 2022). Negana to, gali susidaryti įspūdis, jog *ibasho* yra būtinas visiems. Pavyzdžiui, *ibasho*

praradimas yra siejamas su kentėjimu nuo vienišumo, žemu pasitikėjimu savimi, nerimu, depresija, vaidmens visuomenėje praradimu arba padidėjusia savižudybės rizika, ką pažymi ir MEXT (Hideki 2021, 1; Asai 2014, 1171; Suzuki 2022, 3).

Apžvelgiant mokslininkų darbus, juose pateikiamos *ibasho* sampratos nėra identiškios. Tanaka išskiria tris koncepto elementus: 1) erdvė – fizinė arba virtuali vieta ar bendruomenė, kur asmuo jaučiasi saugus ir priimamas; 2) santykiai – palaikomi geri tarpasmeniniai ryšiai; 3) laikas – *ibasho* aktualus asmenybės raidai ir ambicijomis asmens ateičiai (Tanaka 2021, 7–8). Miho Asai ir Daiki Kato straipsnyje *ibasho* siejamas su individu per keturis jausmus – autentiškumo (pasitikėjimas savo identitetu), vaidmens visuomenėje, priėmimo (kiek asmuo yra priimamas kitų) ir paramos (kaip saugiai jaučiamasi santykiuose su kitais asmenimis) (Asai 2014, 1167–1168). Teorizuodami *ikigai* 生きがい („gyvenimo vertė“) Japonijos studentų tarpe, Shintaro Kono kartu su Gordon Walker atrado sąsajas tarp *ikigai* ir tarpasmeninių santykių, kuriuos informantai įvardijo kaip *ibasho*. Šie santykiai pasižymėjo autentiškumu (buvimu savimi), nuoširdžiu rūpesčiu kitais, bendrų patirčių kūrimu ir komunikavimu apie jas. *Ibasho* mokslininkai įvardijo kaip „autentiškus santykius“ (Kono 2020, 107–110). Nepaisant skirtumų sampratoje, apibendrinus apžvelgtus tyrimus galima nustatyti, jog *ibasho* būdingas erdviškumas ir tarpasmeniniai santykiai, t.y. *ibasho* nėra ten, kur asmuo patiria vienatvę. Abu bruožus jungia saugumo jausmas, įgalinantis asmens saviraišką, kuri kitais atvejais gali būti slopinama baimių susidurti su problemomis.

Dėl šios priežasties yra nemažai tyrimų apie *ibasho* aktualumą socialiai pažeidžiamoms grupėms. Satoshi Oyata straipsnyje autorė apžvelgia tyrimus apie *ibasho* funkcijas *hikikomori* 引籠り (savanoriškai nuo socialinio gyvenimo save izolavusiems asmenims). Jos apima ne tik jau aptartą saugumą arba galimybę kurti tarpasmeninius ryšius, bet ir asmens įgalinimą arba atsvaros suformavimą dominuojančioms vertybėms visuomenėje (Oyata 2021, 19–21). Kazuyo Suzuki ir grupės mokslininkų vykdytame tyrime nagrinėtas *ibasho*, kultūrinio identiteto ir psichikos sveikatos ryšys tarptautinių studentų Japonijoje bei Balyje gyvenančių jaunų japonų-indoneziečių tarpe. Abiejose grupėse šis ryšys buvo atrastas, o migrantų vaikų atveju parodyta, jog subalansuotą bikultūrinį identitetą turėję informantai turėjo fizinį *ibasho* Indonezijoje ir psichologinį Japonijoje. Be to, daugialypį *ibasho* turinčių informantų subjektyvaus gerbūvio rodikliai

buvo aukštesni (Suzuki 2022). Tiesa, *ibasho* gali turėti ir neigiamų pasekmių – palaikyti antisocialumą arba atskirti asmenis, kurie nepritampa prie kitų *ibasho* dalyvių. Vis dėlto, šiuo metu dar trūksta žalingus efektus pristatančių mokslinių darbų (Tanaka 2021, 14).

Suzuki tyrime autoriai papildomai mini poreikį kurti ir suteikti *ibasho* tiems, kas jo neturi (Suzuki 2022, 15–16). Tai reikalauja aptarti dar vieną koncepto savybę – jis savaime neegzistuoja, bet yra kuriamas. Šis procesas vadinamas *ibasho-zukuri* 居場所づくり, verčiamas kaip „*ibasho* kūrimas“. Minimą reiškinį plačiau pristato mokslininkė Tomoko Tokunaga, tyrusi, kaip neformaliojo švietimo programa „One World“ imigrantams moksleiviams Japonijoje prisidėjo prie *ibasho-zukuri*. Atkreipusi dėmesį, kad asimiliacinis Japonijos mokyklų veikimo modelis kelia šiems žmonėms sunkumų rasti *ibasho* švietimo institucijose, tyrėja padarė tokias išvadas: 1) programa atlieka dvi funkcijas – išlaisvina asmenį nuo visuomenės žvilgsnio ir sutvirtina jo stiprybes; 2) vietoje paternalistinio *ibasho-zukuri*, kai šią veiklą vykdo vietos valdžios, bendruomenės organizacijos ar mokyklos neįtraukiant *ibasho* ieškančių asmenų, moksleiviai galėjo patys prisidėti prie *ibasho-zukuri* ir tai yra teigiama praktika (Tokunaga 2021).

Apibendrinus, galima pastebėti ryšį tarp *ibasho* ir Tinto pasitelkiamos priklausymo jausmo sampratos. Abu konceptai siejasi su buvimu tam tikroje bendruomenėje ir teigiamu kitų bendruomenės narių vertinimu, jog asmuo yra į ją įsitraukęs. Vis dėlto, priklausymo jausmas nepakankamai akcentuoja horizontalius narių santykius, saugumo jausmą ir asmens įgalinimą, kas yra reikšminga tuo atveju, jeigu kalbame apie socialiai pažeidžiamas grupes. Dėl to darbe pasitelksiu *ibasho* konceptą, kadangi jis leistų geriau paaiškinti dalyvavimo LGBTQ+ grupėse poveikį LGBTQ+ studentų įtraukčiai – ar ir kaip grupės prisideda prie *ibasho* konstravimo ir kaip dalyvavimas jose (ne)išplečia *ibasho* ribas iki universiteto bendruomenės.

3. Metodologija

Šio darbo empirinė dalis parengta remiantis įvairių pirminių šaltinių duomenimis ir suskirstyta į poskyrius, palaiptai atskleidžiančius studentų dalyvavimo LGBTQ+ grupėse ir įtraukties į universitetą ryšį. Šiame skyriuje aprašytas metodologinis darbo pagrindas – šaltinių pasirinkimas, duomenų rinkimo bei analizės metodai ir poziciškumas.

Darbo empirinė dalis buvo planuojama susitelkiant į interviu su LGBTQ+ grupėse veikiančiais studentais vykdymą. Papildomi duomenys buvo surinkti anketavimo metodu (apklausa LGBTQ+ grupių nariams) ir viešai prieinamos informacijos grupių bei universitetų tinklalapiuose ir socialiniuose tinkluose paieška. Visų pirma, buvo išgryninti kriterijai grupių bei informantų pasirinkimui: 1) grupė veikia valstybiniame Japonijos universitete; 2) grupė yra aktyvi, tą vertinant išanalizavus pastarųjų dviejų metų išorinę komunikaciją jų socialiniuose tinkluose (dažniausiai – „Twitter“); 3) universitetai randami skirtingose Japonijos prefektūrose; 4) informantai priklauso seksualinėms mažumoms.

Tyrimui pasirinkti studentų grupių atvejai buvo rasti „Stonewall Japan“ portale. Portalas buvo sukurtas 1995 m. ir yra Japonijos mainų ir mokymo asociacijos (AJET) dalis. „Stonewall Japan“ skirtas Japonijoje gyvenantiems LGBTQ+ asmenims ir siekia sukurti saugią erdvę jų tinklaveikai, teikia informaciją bei įvairius resursus. Portale yra skiltis⁷, kurioje yra nuorodos į LGBTQ+ studentų grupių socialines medijas bei tinklalapius. Iš viso sąrašė yra 25 prefektūros ir virš 90 grupių, daugiausia jų yra Tokijaus prefektūroje (Stonewall Japan n.d.). Japonijoje 2022 m. duomenimis veikia 807 aukštosios mokyklos (Statista n.d.), tai galima teigti, jog tokias grupes turi kas dešimta aukštoji mokykla. Vis dėlto, dalis grupių yra nutraukusios arba suspendavusios savo veiklą. Nors priežastys nėra aiškios, dalis grupių savo socialinėse paskyrose paminėjo COVID-19 pandemiją kaip laikino veiklos stabdymo priežastį. Tikėtina, kad pandemijos metu taikyti apribojimai kontaktinėms veikloms neigiamai paveikė narių pritraukimą ir išlaikymą, kas taip pat sąlygotų grupių veiklos tęstintumą (pavyzdžiui, gali kilti problema randant naują grupės vadovą). Taigi aktyvių LGBTQ+ grupių procentas yra mažesnis, tačiau tiksliems duomenims pateikti reikia papildomų tyrimų.

Pirminiame tiriamų LGBTQ+ grupių pasirinkimo etape išskirti septyni atvejai. Viešai pasiekiamais grupių kontaktais japonų ir anglų kalba buvo išsiųsti el. laišakai pasidalinti su nariais kvietimu dalyvauti tyrime. Juo sutiko pasidalinti keturios grupės, tačiau informantai atsiliepė iš dviejų – Hiroshima universiteto grupė „Light“ (du koordinatoriai) ir Kyūshū universitete veikianti „arcus“ (du koordinatoriai ir narys-studentas). „Arcus“ nario-dėstytojo siūlymu padėti tarpininkaujant, papildomai tyrimas buvo suderintas su Kyūshū universitete studijuojančiu, tačiau grupėje nedalyvaujančia

---

⁷ <https://stonewalljapan.org/resources/lgbt-university-groups>

biseksualių studentų iš Kinijos. Su juo bei „Light“ informantais vykdyti individualūs pusiau struktūruoti 1–1,5 valandos trukmės interviu. „Arcus“ informantų prašymu, duomenys rinkti su jais atlikus 1,5 valandos trukmės *focus* grupę. Abiem atvejais tyrimas vykdytas nuotoliniu būdu „Zoom“ platformoje pasitelkiant parengtas interviu bei *focus* grupės gaires (Priedas Nr. 1), kuriose klausimai apima temas apie informantų tapatybę, teigiamas ir neigiamas patirtis universitete bei veiklą LGBTQ+ grupėje. Taigi, iš viso atlikti 3 interviu ir 1 *focus* grupė.

Siekiant išplėsti duomenų kiekį, grupėms, kurios bendradarbiavo tyrime („Light“, „arcus“ ir kurios kvietimu pasidalino, bet neatsirado informantų) buvo nusiųsta trumpa apklausa, sudaryta iš dviejų uždarų, vieno atviro klausimo ir vieno klausimo, kuriame taikytas reikšminių sąvokų sąrašo (angl. *free listing*) metodas. Apklausa siekta suprasti studentų *ibasho* sampratą ir jų vertinimą, ar universitetas prisideda prie *ibasho-zukuri*. Tokiu būdu „Light“ ir „arcus“ grupės papildė respondentai iš Tsukuba universitete veikiančios „Nijihiro“ ir Chūou universiteto grupės „mimosa“. Apklausa užpildė 11 respondentų (nedalyvavusių interviu arba *focus* grupėje). Taigi, šios keturios grupės ir universitetai sudaro empirinio darbo pagrindą. Papildant surinktą medžiagą, kontekstinių duomenų apie grupes rinkimui pasitelkta informacija jų tinklalapiuose ir „Twitter“ paskyroje. Universitetų atveju, šie duomenys buvo surinkti iš jų tinklalapių.

Interviu ir *focus* grupėje surinkti duomenys buvo ištranskribuoti, išversti į lietuvių kalbą ir suskirstyti į temines kategorijas, atsikartojančias informantų kalboje, kaip antai „*ibasho*“, „veikla LGBTQ+ grupėje“, „japonų kultūros atvirumas seksualinėms mažumoms“, „universiteto įtraukties vertinimas“ ir t.t. Kategorijos buvo papildytos apklausos rezultatais ir duomenimis iš tinklalapių bei socialinių tinklų, viską surūšiuojant į duomenų šaltinių skiltis. Duomenys buvo analizuojami tiek kategorijų viduje (lyginant skirtingus duomenų šaltinius), tiek ir ieškant papildymų, patvirtinimų arba paneigimų tarp kategorijų. Išanalizuoti duomenys ir citatos, pagrindžiančios esminius teiginius, naudojami atitinkamuose empirinės dalies skyriuose.

Kalbant apie tyrimo etiką, tiek laiške-kvietime dalyvauti tyrime, tiek interviu bei *focus* grupės pradžioje ir pabaigoje informantai buvo supažindinti su jų duomenų apsaugos sąlygomis. Identiška informacija buvo pateikta ir apklausos aprašyme. Siekiant apsaugoti dalyvių tapatybes, darbe informantai yra vadinami slapyvardžiais, jų studijų programos yra

užslaptinamos pateikus tik bendrą studijų kryptį, o ne konkrečią programą. Atvejais, kai informantai užėmė pareigas grupėje, pareigos bus įvardijamos bendriniu terminu „koordinatoriai“. Taip pat, kadangi lietuvių kalba parengtame darbe neįmanoma vartoti niekatrosios giminės taip, kad darbas būtų aiškus ir sklandus, dalyvių tapatybei apsaugoti bus vartojama vyriškoji giminė kaip neutralioji. Abiejų giminių alternatyvų (kaip antai „studentas (-ė)“) variantas išplėstų darbo apimtį ir būtų problemiškas, kadangi dalis informantų neapibrėžia savęs binarine lyties samprata. Visa tyrimo metu surinkta medžiaga (interviu įrašai, jų transkripcijos, respondentų atsakymai) pasibaigus tyrimui yra sunaikinama. Informantai taip pat galėjo neatsakyti į klausimus, jeigu šie juos verstų jaustis nepatogiai. Tinklalapiuose ir socialiniuose tinkluose buvo rinkta tik viešai pasiekiamą informaciją, kurios prieigai nereikia kurti jokių vartotojo paskyrų. Galiausiai, darbe yra įvardijami tikri LGBTQ+ grupių pavadinimai – to išvengti neįmanoma, kadangi pasirinktuose universitetuose tyrimo metu tai buvo vienintelės veikiančios LGBTQ+ grupės.

Kalbant apie savo poziciškumą, nuo pat gimimo esu Europos valstybėje – Lietuvoje – gyvenantis asmuo, baigęs bakalauro studijas ir tęsiantis magistrantūrą Vilniaus universitete. Nuo pirmųjų studijų metų 2015-aisiais iki 2022-ųjų aktyviai įsitraukiau į Vilniaus universiteto Studentų atstovybės (toliau – VU SA) veiklas, kuriose sukaupiau įvairios organizacinės patirties, iš kurios išskirčiau susidomėjimą aukštojo mokslo sistema ir bakalauro bei magistrantūros pirmakursių kuravimą. Kuratorystės patirtis tiesiogiai siejasi su studentų įtrauktimi, kadangi šios pareigos atitinka vieną iš VU SA veiklų – rūpinimąsi studentų integracija⁸ (VU SA n.d.). Taigi, studijų ir savanorystės patirtys gali paveikti mano mintis, kaip studentų įtrauktis turėtų būti vykdoma ir kaip galima vertinti šio proceso efektyvumą.

Vis dėlto, baigiamojo darbo kultūrinis laukas yra Japonija, kas verčia kritiškai įsivertinti savo poziciškumą. Asmeninių nuostatų projektavimo padeda vengti šios patirtys: 1) bakalauro kvalifikacinis laipsnis ir magistrantūra regiono studijų kryptyje – Azijos studijų bakalauro programos japonologijos specializacijoje įgijau bazines Azijos kultūrų supratimo ir tyrimų kompetencijas, kurios buvo gilinamos Šiuolaikinės Azijos studijų magistrantūroje. Tai leidžia atsitraukti nuo eurocentrinių nuostatų ir tirti savo darbo temą

---

⁸ VU SA atveju, įtraukčiai žymėti pasitelkiamas integracijos terminas.

atsižvelgus į japonų kultūros kontekstą. Be to, I-ojoje studijų pakopoje tobulinau japonų kalbos kompetencijas, kas buvo naudinga renkant empirinę medžiagą; 2) LGBTQ+ ir panašių temų nagrinėjimas studijose – I ir II pakopų metu didelę dalį rašto darbų rengiau temas siejant su LGBTQ+ ir Japonija įvairiuose laikotarpiuose. Dėl to sukaupiau nemažai kontekstinės informacijos, kas padeda nesivadovauti eurocentrinėmis nuostatomis arba išvengti neapdairaus globalių seksualinių mažumų teisių diskurso idėjų taikymo; 3) veikla VU SA Revizijos komisijoje – 2021–2022 m. įsitraukiau į organizacijos veiklą vertinantį organą ir galėjau kritiškai išnagrinėti įvairius procesus, tame tarpe ir studentų įtrauktį. Papildant išvardintas patirtis, darbo teorinis pagrindas leidžia konceptualizuoti studentų įtrauktį ir šį mechanizmą tirti Japonijoje pasitelkiant *ibasho* konceptą.

Empirinė darbo dalis yra sudaryta iš trijų skyrių. Pirmasis skyrius pristato tiriamuose universitetuose esančias paramos priemones bei formalius dokumentus, susijusius su LGBTQ+ studentų įtrauktimi ir situacijos vertinimą LGBTQ+ studentų perspektyvoje. Antrajame skyriuje dėmesys bus nukreiptas į LGBTQ+ grupių specifiką ir dalyvių patirtis jose, o trečiasis skyrius aptars studentų *ibasho* sampratą, jų sąsajas su grupėmis ir ryšio (ne)buvimą su aukštąja mokykla.

4. Ar gairės užtikrina įvairovę? Universitetų įvairovės politikų analizė institucinėje ir studentų perspektyvose

Pirmasis darbo empirinės dalies skyrius padės suprasti, kokios priemonės LGBTQ+ studentų įtraukčiai užtikrinti yra formalizuotos atrinktose aukštosiose mokyklose ir kaip jas vertina patys studentai. Skyriui sudaryti medžiaga buvo rinkta tiek iš viešai prieinamos informacijos universitetų tinklalapiuose, tiek ir iš studentų atsakymų. Tai leis kontekstualizuoti aplinką, kurioje studijuoja LGBTQ+ nariai – tam tikrą universitetų įtraukties „portretą“. Vis dėlto, kadangi didžiausią dėmesį skiriu LGBTQ+ grupių temai, universiteto tinklalapiuose esanti medžiaga bus pristatyta be giluminės jos analizės, kuri reikalautų didesnės apimties darbo – pristatysiu dokumentus bei struktūrinius organus, susijusius su įvairovės užtikrinimu aukštojoje mokykloje ir trumpai aptarsiu universitetų pozicijas įvairovės klausimu.

4.1. Įvairovės reglamentavimas Japonijos aukštosiose mokyklose

4.1.1. Chūou universitetas

Chūou universitetas įsikūręs Tokijaus prefektūroje esančiame Hachiōji 八王子 mieste. 2022 m. gegužės 1 d. duomenimis, universitete studijuoja virš 27 000 studentų⁹. Jame randama neoficiali LGBTQ+ grupė „mimosa“¹⁰.

Universiteto tinklalapyje randamas akademiniam personalui skirtas „Gidas apie socialinę lytį bei seksualumą“¹¹ ir jo pagrindu parengta skiltis, funkcionuojanti kaip atmintinė dėstytojams apie deramą elgesį su seksualinėms mažumoms priklausančiais studentais. Gidas buvo išleistas 2022 m. ir turinyje randama informacija apie LGBTQ+ studentų patiriamus iššūkius, patarimai dėstytojų metodų taikymui užtikrinant įtrauktį, klausimų-atsakymų skiltis, kontaktai konsultacijoms, LGBTQ+ terminų žodynėlis ir informacija apie Įvairovės centrą. Atkreiptinas dėmesys į gide pateikiamą 2017 m. universiteto Įvairovės deklaraciją. Joje mokymasis kaip toks siejamas su gyvenimo pažanga ir pažymimas poreikis užtikrinti lygias galimybes į mokslą visiems žmonėms nepaisant jų negalios, ligos, lyties tapatybės, seksualumo ir kitų aspektų. Šį poreikį universitetas aktualizuoja apibrėždamas instituciją kaip tokią, kuri „ugdė prie tarptautinės bendruomenės galinčius prisidėti talentingus asmenis“ pasitelkiant „aukštą ekspertinį lygį“. Pastarasis aspektas yra įdomus, kadangi jis žymi savitą sąlygą – įtrauki mokymosi aplinka prisideda prie universiteto tarptautiškumo didinimo.

Supaprastinta gido versija yra pateikta tinklalapio skiltyje „Apie deramą elgesį bei atsižvelgimą į seksualinių mažumų studentų poreikius“¹². Joje randamas SOGI (angl. *sexual orientation and gender identity*) termino paaiškinimas, paminimos LGBTQ+ studentų dažniausios problemos ir universiteto skatinamas elgesys su jais. Dėmesį patraukia kelios vietos tekste. Visų pirma, aiškinant SOGI terminą ir minint diskriminacijos draudimą, referuojama į Jungtinių Tautų organizaciją kaip šaltinį. Antra, tekstą papildant stereotipais apie socialinės ir biologinės lyties vienovę ar heteronormatyvinę mintį, jog „bet kas gali pamilti kitos lyties asmenį“, pateikiama švelni kritika japonų visuomenei – tai kontekstualizuojama kaip seksualinių mažumų diskriminacijos priežastis. Stebėtina, jog

⁹ www.chuo-u.ac.jp/english/aboutus/facts_figures/enrollment

¹⁰ Tyrimo metu kita grupė „Light Hearts“ jau buvo nutraukusi savo veiklą.

¹¹ www.chuo-u.ac.jp/uploads/2022/03/campuslife_diversity_gs_book_02.pdf?165456000074

¹² www.chuo-u.ac.jp/campuslife/counseling/care/sexualminority

skiltyje aprašant LGBTQ+ studentų problemas (kaip antai lyčiai neutralios santuokos nebuvimas, patyčios iš grupiokų ar dėstytojų, infrastruktūros nepritaikymas translyčiams), sekcijos vadinamos „Lyties tapatybė ir studentiškas gyvenimas“ bei „Seksualinė orientacija ir studentiškas gyvenimas“. Kadangi jose aprašomos tik problemos, suponuojama mintis, jog studentai universitete neįgija teigiamų patirčių. Galiausiai, universiteto skatinamas elgesys dėstytojus įpareigoja į visus studentus kreiptis formatu „pavardė-*san* さん“ taip palaikant lyčiai neutralius kreipinius, atsižvelgti į seksualinių mažumų studentų poreikius išvykstamosiose studijų veiklose ir paskaitose dėstant apie seksualumą ar lyčių skirtumus iš anksto numanyti, jog auditorijoje yra LGBTQ+ studentų. Tiesa, keliuose punktuose dėstytojai raginami „nuslėpti išankstines nuostatas“, jeigu jie nėra tolerantiški. Tokie prašymai, viena vertus, leidžia manyti, jog universitete yra netolerantiškų dėstytojų, o universitetas tą pripažįsta, bet kita vertus, transformuoja socialinės harmonijos vertybę jos suardymą siejant ne subuvimu seksualinės mažumos atstovu, o su įvairovės atmetimu.

Įvairovės deklaracijos įgalinimui bei efektyvinimui 2020 m. universitete buvo įkurtas Įvairovės centras¹³. Koordinuodamas įvairias suinteresuotąsias šalis, centras siekia sukurti visiems patogią mokymosi aplinką ir prisidėti prie visuomenės be diskriminacijos kūrimo. Iš jo veiklos tikslų pastebimas orientavimasis ne tik į universiteto vidų, bet ir į išorę. Šis aspektas atsispindi centro vadovo prisistatymo skiltyje, kurioje jis pateikia kritiką japonų visuomenei dėl supratingumo įvairioms mažumoms stygiaus ir susieja universiteto misiją „kurti įvairovę priimančią aplinką“ su studentų asmenybių augimu, kas yra reikalinga visuomenei. Centre veikia studentams skirta „Įvairovės aikštė“, kurioje teikiamos specialistų konsultacijos, vykdoma informacijos sklaida bei tyrimai apie įvairovę ir įrengta „rami bei saugi *ibasho*“ studentams. Tam tikromis valandomis erdve gali naudotis ir akademinis personalas, tačiau didžioji laiko dalis skirta studentams.

Apibendrinus, Chūou universitetas pozicionuoja save kaip įvairovę vertinanti institucija, turinti tam skirtą dokumentų, struktūrinę ir personalo bazę socialiai pažeidžiamų grupių įtraukimui. Įvairovės priėmimas tuo tarpu funkcionuoja ir kaip savitas universiteto konkurencingumo tarptautiniu lygmeniu rodiklis, tačiau jos laikymasis

---

¹³ www.chuo-u.ac.jp/campuslife/diversity

dėstytojų tarpe konstruojamas kaip poreikis daryti kompromisus tarp asmeninių įsitikinimų ir institucinių reikalavimų.

4.1.2. Hiroshima universitetas

Hiroshima universitetas yra Hiroshima prefektūros Hiroshima bei Higashi-Hiroshima 東広島 miestuose. 2022 m. gegužės 1 d. duomenimis¹⁴ universitetas turi virš 15 000 studentų. Jame veikia LGBTQ+ studentų grupė „Light“. Universitetas yra įtraukęs apsaugą nuo diskriminacijos bei priekabiavimo savo statute, pavišinęs „Su lyčių įvairove susijusių principų ir pagarbos jiems gaires“, jame veikia Įvairovės tyrimų centras.

Universiteto tinklalapyje lyčių įvairovės iniciatyvų skiltyje¹⁵ rašoma, jog universitetas buvo įkurtas kaip „vienetas, kuriame materializuojasi laisvė ir taika“ ir šiuo pagrindu yra įsipareigojama užtikrinti įvairovės priėmimą bei pagarbą individualumui be jokios diskriminacijos. Toks pozicionavimo teiginys atsispindėjo universiteto veikloje suformavus įvairovės gaires ir 2021 m. statutą papildant diskriminacijos bei priekabiavimo įvairiu pagrindu draudimą ir pagarbą kiekvieno individo žmogaus teisėms. Šiuo atveju, institucija įvairovės priėmimą sieja su universiteto įkūrimu bei pamatinėmis vertybėmis.

Minimos gairės pirmą kartą įsigaliojo 2020 m. į jas įtraukiant studentų išsakytas problemas. Tiesa, nuo 2023 m. pradės veikti naujoji gairių redakcija, kuriose atsispindi ir dėmesys LGBTQ+ akademiniam personalui. Panašiai į Chūou universiteto gidą, Hiroshima universiteto gairėse¹⁶ (naujausioje redakcijoje) minima informacija apie galimybes konsultuotis, skiriamas dėmesys įtraukiai infrastruktūrai, dėstyimo metodams ir korektiškai vardų vartosenai. Tiesa, dokumentas papildytas turiniu apie studentus ar dėstytojus, turinčius partnerį. Gairėse aprašyti būdai, kaip esant poreikiui oficialiai patikrinti studento partnerystės statusą, randama dėstytojams skirta informacija apie visas socialines garantijas jiems esant partnerystėje. Gairėse dėstytojų prašoma bendraujant su studentais vengti diskriminacijos atvejų nuvertinant partnerystę santuokos atžvilgiu. Kitaip tariant, universitetas formuoja šių statusų lygiavertiškumą nepaisant to, jog partnerystė galioja tik sertifikatus išduodančiose ir pripažįstančiose prefektūrose ar miestuose.

---

¹⁴ www.hiroshima-u.ac.jp/en/about/about

¹⁵ www.hiroshima-u.ac.jp/about/initiatives/lgbtetc

¹⁶

www.hiroshima-u.ac.jp/system/files/201070/Policies_and_Guidelines_for_Respecting_Gender_and_Sexual_Diversity_2023_0401_ja.pdf

Savo ruožtu Įvairovės tyrimų centras¹⁷ telkia mokslininkus ir „ugdo lyderystę bei gebėjimą bendradarbiauti su įvairių vertybių ar kilmės asmenimis“. Centras vykdo mokslinius tyrimus, organizuoja mokymus organizacijoms, įsitraukia į tarptautines akademinės veiklas, prisideda prie studijų proceso ir rūpinasi įvairovės principų laikymusi universitete. Centras yra parengęs skrajutę, supažindinančią su lyčių įvairove¹⁸. Joje aiškinama, jog universitete visiems siekama sukurti įtraukią aplinką, kuri apibūdinama taip: „Įprasminta aplinka, kurioje gerbiant vieni kitų individualumą, kas leidžia kiekvienam būti savimi ir tą išreikšti, nevaržomai kuriamos naujos žinios.“ Šiame teiginyje įvairovė, užtikrinama abipusės pagarbos bei paramos, leidžia studentams ir dėstytojams būti produktyviems studijų bei mokslo veiklose. Antrajame skrajutės puslapyje pateikti trys stereotipiniai klausimai ar situacijos, susijusios su LGBTQ+ bendruomene – apie LGBTQ+ asmenų nematomumą, nepriėmimą ir deramas reakcijas išgirstant atsiskleidimą. Klausimai formuojami tarsi iš heteroseksualaus asmens perspektyvos, o dviejuose iš atsakymų turinys papildytas LGBTQ+ narių komentarais, kurie funkcionuoja ir kaip „autentiškos informacijos“ šaltiniai, ir kaip jų priartinimas prie skaitytojo. Verta paminėti, kad skrajutės apačioje pateiktoje terminologijoje atsiranda išplėstinė sąvoka SOGIESC (angl. *sexual orientation, gender identity, gender expression and sex characteristics*), aiškinama kaip tarptautiniu mastu populiarus akronimas, kurį galima taikyti ne tik seksualinėms mažumoms, bet „visiems žmonėms“ apibūdinant jų lyties ir seksualumo išraiškas ar tapatybes.

Taigi, Hiroshima universitete įvairovė akcentuojama kaip institucijos pamatinė vertybė, susijusi su universiteto pozicionuojama liberalia aplinka. Įvairovės užtikrinimas savo ruožtu siejamas su bendruomenės narių sutelktumu prisidėti prie žinojimo formavimo, kuris yra įgalinamas per saviraiškos laisvę. Svarbu pastebėti ir tai, jog iš pragmatinės perspektyvos institucija partnerystės statusą tiek studentų, tiek ir dėstytojų atveju prilygina santuokai, kas leidžia pasinaudoti įvairiomis socialinėmis garantijomis.

---

¹⁷ www.diversity.hiroshima-u.ac.jp

¹⁸ www.diversity.hiroshima-u.ac.jp/pdf/leaflet_ja.pdf

4.1.3. Tsukuba universitetas

Tsukuba universitetas veikia Ibaraki prefektūroje (茨城県 *Ibaraki-ken*) Tsukuba mieste ir telkia virš 16 000 studentų¹⁹. Universitete randama LGBTQ studentų grupė „Nijihiro“. Įvairovės klausimais universitete rūpinasi Įvairovės, prieinamumo ir karjeros centras, sudarytas iš kelių skyrių. Institucija yra priėmusi kelis teisės aktus, susijusius su LGBTQ+ studentų įtrauktimi – „LGBT+ Tsukuba universiteto studentų baziniai principai ir pagarbos gairės“ bei „Priekabiavimo galios pagrindu prevencijos aktas“.

2015 m. buvo sukurta ir įveikinta LGBTQ+ studentų ir dėstytojų paramos sistema, kurios pagrindu Įvairovės, prieinamumo ir karjeros centras suformavo pagarbos gaires 2017 m.²⁰ Gairėse²¹ minima, kad diskriminacija seksualinės orientacijos ar lyties tapatybės pagrindu universitete yra draudžiama remiantis „atviro universiteto“ principu. Anot jo, studijose bei moksle siekiama įvairovės ir lankstumo, kas kelia poreikį gerbti „prigimtinus skirtumus turinčius studentus ir dėstytojus“. Universitetas įsipareigoja užkirsti kelią diskriminacijai ir pašalinti kliūtis mokymosi arba įdarbinimo procesuose. Analizuojant atvirumo principo aiškinimą, jame išvelgiama mintis, jog seksualinė orientacija bei lyties tapatybė yra asmens prigimties dalis, t.y. asmens kaip individo tapatybės dalis, kuri nėra laikina ar pakeičiama. Toliau gairėse pristatomas poskyrio pradžioje minėtas centras, rekomendacijos įtraukiams dėstytojų metodams ir įtraukti infrastruktūra universitete arba patarimai tokių erdvių diegimui. Kadangi gaires sukūręs centras tuo pačiu turi skyrių, konsultuojantį karjeros klausimais, šiose gairėse randama informacija ir apie darbo paieškas ar praktiką LGBTQ+ asmenims.

Centro Įvairovės skyriaus tinklalapyje²² yra skiltis LGBTQ+ asmenų paramai. Joje galima rasti įvairovės gaires, tyrimus apie LGBTQ+, informaciją apie socialines garantijas dėstytojams ir SOGI priekabiavimo prevencijos skiltį. Pastaroji skiltis pristato kituose universitetuose neišskirtą temą – priekabiavimą. Centras ją apibrėžia kaip „žodžius ar veiksmus, kurie žemina SOGI, be jų sutikimo atskleidžia šiuos asmenis trečiosioms šalims ar kitaip pasinaudoja jų silpnybėmis“. Teigiama, jog tai yra žmogaus teisių pažeidimas, tokiu būdu referuojant į globalųjį diskursą. Ši tema buvo formalizuota 2019 m. universitetui

¹⁹ www.tsukuba.ac.jp/en/about

²⁰ www.tsukuba.ac.jp/news/20170406163824.html

²¹ www.tsukuba.ac.jp/images/201703271334_LGBT_1.pdf

²² <https://diversity.tsukuba.ac.jp/lgbtq>

išleidus „Priekabiavimo galios pagrindu prevencijos aktą“, taikomą ir LGBTQ+ diskriminacijos atvejais. Pastebima, jog centras SOGI terminą vartoja kaip platesnį LGBTQ+ variantą, kadangi jis įtraukia visas seksualines orientacijas ar lyties tapatybes.

Apibendrinus, Tsukuba universitetas įvairovę taip pat sieja su savo pamatiniais principais, šiuo atveju – atvirumu. Atvirumas žymi visų bendruomenės narių įsitraukimą į studijas arba mokslą nepaisant individualių ir prigimtinių skirtumų. Panašiai kaip ir Hiroshima universitete, Tsukuba universitetas suteikia lygiavertes socialines garantijas dėstytojams, turinčius tos pačios lyties partnerį, kas priartina šį statusą prie santuokos. Skirtingai nuo analizuotų universitetų, Tsukuba universitetas skiria papildomą dėmesį priekabiavimo prevencijai, tokiu būdu sustiprindamas dėmesį užkirsti kelią LGBTQ+ asmenų diskriminacijai.

4.1.4. Kyūshū universitetas

Kyūshū universitetas įsikūręs Fukuoka prefektūroje (福岡県 *Fukuoka-ken*) Fukuoka mieste. Universitete studijuoja virš 18 000 studentų²³, jame veikia neoficiali LGBTQ+ studentų grupė „arcus“. Institucija 2022 m. sukūrė tris su įtrauktimi susijusius dokumentus: 1) „Įsipareigojimą įvairovei, lygioms galimybėms ir įtraukčiai“; 2) „Lyčių įvairovės strategiją“; 3) „Lyčių bei seksualinių orientacijų įvairovės principus ir gaires“.

Kaip pradedama tinklalapio skiltis apie įvairovę, lygias galimybes ir įtrauktį²⁴, universitetas 2021 m. MEXT teikimu įgavo Paskirtojo valstybinio universiteto korporacijos (指定国立大学法人 *shitei kokuritsu daigaku hōjin*) statusą, įpareigojantį aktyviau įsitraukti į konkurencingumą tarptautinėje sferoje ir platesnį pasiekimų ekonominėse ar socialinėse iniciatyvose viešinimą. Šį statusą universitetas pateikia kaip priežastį įsitraukti į visuomenės problemų sprendimą, panaikinti diskriminaciją universitete, užtikrinti lygias galimybes ir vertinti įvairovę. Statusas kaip pagrindas įvairovei pastebimas ir įsipareigojime įtraukčiai²⁵. Anot jo, institucija siekia sukurti aplinką, kurioje „kiekvienas universiteto bendruomenės narys bus įgalintas optimizuoti savo gebėjimus nepaisant individualių savybių“. Tai universitetą paverstų „žinių platforma, generuojančią globalių talentų cirkuliaciją“. Pastebėtina, kad dėl įgyto statuso universitetas

²³ www.kyushu-u.ac.jp/en/university/data

²⁴ www.kyushu-u.ac.jp/ja/university/approach/diversity-equity-inclusion

²⁵ www.kyushu-u.ac.jp/f/47429/20220314_promotion_dei_en.pdf

orientuoja save į tarptautinę erdvę, tačiau panašu, kad statusas taip pat paskatino reglamentuoti įvairovę ir įtrauktį – tą galima nuspėti dėl to, jog visi minėti dokumentai buvo suformuoti tik praėjus metams po statuso įgavimo.

Įvairovės principuose ir gairėse²⁶ pateikta išplėstinė informacija apie įtrauktį. Dokumento pradžioje pristatoma universiteto vizija 2030 metams – „universitetas, skatinantis socialinius pokyčius pasitelkiant integruotas žinias“. Tai kelia poreikį panaikinti diskriminaciją, kad kiekvienas studentas ir dėstytojas galėtų išreikšti savo individualumą ir universiteto miestelyje būti savimi. Toliau gairėse pateikiami paaiškinimai LGBTQ+ terminologijai (seksualinė orientacija, atsiskleidimas, atskleidimas (angl. *outing*) ir t.t.), parama studentams, socialinės garantijos partnerį turintiems dėstytojams. Universitete studentams yra teikiamos konsultacijos (psichologinės, profesinės), leidžiama tam tikrais atvejais dokumentuose naudoti savo slapyvardį, o ne vardą. Socialinės garantijos dėstytojams su partneriais prilygina partnerystę santuokai, tačiau atvejais, kai reikia finansinės paramos, reikalaujama pateikti statusą įrodančius dokumentus.

Kyūshū universiteto atvejis išskirtinis tuo, jog įtraukties tema buvo aktualizuota MEXT suteikto statuso kontekste. Nors universitete įtrauktis taip pat yra įrankis visos bendruomenės sutelkimui bei įgalinimui prisidėti prie visuomenės gerinimo, šis siekinys buvo suformuotas palyginus vėliau už kitus skyriuje aptartų universitetų atvejus. Tiesa, iš pristatytų dokumentų sunku nustatyti, ar kažkas panašaus egzistavo iki 2022-ųjų.

4.2. Įvairovės užtikrinimas universitetuose studentų akimis

Praeitame poskyryje pristatyti universitetų instituciniai sprendimai leidžia manyti, jog aukštosios mokyklos LGBTQ+ studentų įtrauktį gerina vykdydamos universitetų struktūrinius ir teisinius pokyčius įvairovės užtikrinimui. Nors universitetų valdyme tai yra svarbu, kadangi dokumentai padeda nustatyti kryptį ir jos laikytis, o institucijos struktūros (centrai, skyriai ir pan.) sudaro sąlygas pasinaudoti jų teikiamomis paslaugomis, esminga aptarti situacijos vertinimą studentų akimis, mat universitetų formuojamas įvaizdis ne visada atitinka realybę.

---

²⁶ www.kyushu-u.ac.jp/f/47490/20220401guidelines_EN.pdf

Chūou universiteto respondentai įvardijo Įvairovės centrą kaip pagrindinę universiteto struktūrinę dalį, besirūpinančią įvairovės skatinimu ir įtrauktimi. Atsakymuose atsispindi centro orientavimasis į studentus, konkrečiai įvardinant tokius aspektus, kaip antai galimybė patogiai kreiptis pagalbos, pasikonsultuoti, teikti siūlymus įvairovės gerinimui aukštojoje mokykloje ir renginių organizavimas. Vienas iš jų – „Įvairovės savaitė“, skirta didinti bendruomenės narių supratimą apie įvairovę organizuojant seminarus ar kitus mokslinius pranešimus. Centrą studentai vertina teigiamai, kas leistų manyti, jog universitete jis iš tiesų prisideda prie įvairovės bei įtraukties puoselėjimo.

Hiroshima universiteto atvejis išsiskiria. Abu respondentai apklausoje išreiškė nuomonę, jog universitete nėra jokių priemonių užtikrinti LGBTQ+ studentų saugumą. Panašią poziciją išreiškė ir grupės „Light“ koordinatorius Dango:

„Įžvelgiu nemažai trūkumų – tai [LGBTQ+ studentų] vertinimas iš dėstytojų, bendras jausmas universitete. Atrodo, jog kitos aukštosios mokyklos turi geresnes priemones LGBTQ+ studentų saugumui užtikrinti. Nors universitetas yra sukūręs gaires, bet manau, jog jų negana – nėra sistemos, kuri užtikrintų gairių laikymąsi.“

Priešingą poziciją išreiškia kitas koordinatorius Koko. Jo manymu, universitetas yra labai atviras LGBTQ+ studentams. Tą jis iliustravo dviem pavyzdžiais – jis saugiai jaučiasi savo tyrimų kabinete, kuriame atlieka studijų procesui reikalingus tyrimus, ir teigia, jog studentui tapti nariu grupėje užtenka nurodyti tik slapyvardį. Kitaip tariant, universitetas leidžia, jog ši grupė turėtų anoniminius narių sąrašus. Informantų atsakymai leidžia manyti, jog universitete įvairovės palaikymas yra fragmentuotas, t.y. LGBTQ+ studentų vertinimas skiriasi padalinių (fakultetų) ar mažesnių vienetų mastu. Tą paaiškintų Dango teiginys apie sistemos, užtikrinančios įtraukties gairių laikymąsi, nebuvimą.

Tsukuba universiteto atveju, apklausos respondentų nuomonės šiek tiek išsiskyrė. Vienas atsakymas byloja apie palankų universiteto vertinimą, iliustruojant universiteto įsitraukimu į dalyvavimą „Tokyo Rainbow Pride“ eitynėse arba gairių ir diskriminacijos prevencijos reglamentavimu. Kitas atsakymas pateikia kritišką minimų priemonių vertinimą. Nors respondentas palankiai vertina faktą, kad yra sukurtos gairės ir yra padalinys (Įvairovės, prieinamumo ir karjeros centras), teikiantis LGBTQ+ studentams paramą, gairių laikymasis yra liberalus. Respondentas prisimena susidūręs su netolerantiškais dėstytojais ir studentais, kurie gairėmis nesivadovauja, tačiau atsakyme

kelis syk pabrėžė, jog dalis dėstytojų aktyviai stengiasi „gerinti situaciją“ ir padeda. Taigi, kaip ir Hiroshima universiteto atveju, institucija yra parengusi teisinę bazę įvairovės užtikrinimui, bet vadovavimasis jais yra paliekamas asmens valiai.

Galiausiai, vertinant Kyūshū universiteto įtraukties priemones, dauguma studentų jas vertino nepalankiai. Apklausoje pusė respondentų nemanė, jog universitetas turi LGBTQ+ studentų apsaugos mechanizmus. Kita pusė pateikė atsakymus, jog tokios priemonės yra konsultavimas ir gairės. Pastaruoju atveju, vienas respondentas pateikė gairių turinio aprašymą, tačiau nepakomentavo apie jų veikimą realybėje. *Focus* grupėje su „arcus“, koordinatorius Oreo pasidalino savo patirtimi, jog jo fakultete aktyviai vykdomi LGBTQ+ tyrimai ir yra supratingų dėstytojų. Koordinatorius Tera paminėjo lyčiai neutralius tualetus ir skrajutes, kurios išdalinamos pirmakursiams per įstojimo ceremoniją ir kuriose yra temų apie LGBTQ+. Taip pat jis spėjo, kad universitetas turi gaires. Vis dėlto, prisiminęs atvejį, kai grupės narys patyrė diskriminaciją, tačiau niekur nesikreipė nežinodamas apie pagalbos galimybes, Tera suabejojo skrajučių efektyvumu, mat studentai gali tiesiog jų neperskaityti. „Arcus“ nedalyvaujantis studentas Ringo interviu metu nemanė, jog universitetas turi įvairovės užtikrinimo priemones ir spėjo, kad galbūt yra seksualinio priekabiavimo prevencijos reglamentavimas. Turint omenyje, jog Kyūshū universitetas pozicijas įvairovei reglamentavo tik 2022 m., tą galima koreliuoti su pateiktais atsakymais paaiškinant tuo, jog institucija dar neturi ilgalaikės LGBTQ+ studentų įtraukties praktikos.

Apibendrinus universitetų situacijos vertinimą studentų akimis, dauguma atsakymų, viena vertus, patvirtino tinklalapiuose rastų paramos priemonių egzistavimą. Kita vertus, jeigu kalbama apie dokumentus, panašu, jog jų efektyvumas yra nepakankamas, kad studentai jaustųsi saugūs. Taip pat svarbu paminėti, jog dalį studentų informacija apie galimybes kreiptis pagalbos arba norint pasikonsultuoti tiesiog nepasiekia. Iš to kyla mintis, kad LGBTQ+ studentų grupės kompensuoja įvairovės užtikrinimo stoką universitetuose, tačiau verta pastebėti, jog šios grupės nebuvo paminėtos nei viename iš nagrinėtų tinklalapių skilčių ar dokumentų. Nors priežastys nėra aiškios, tai gali kilti dėl mažo bendradarbiavimo tarp LGBTQ+ grupių ir aukštųjų mokyklų administracijų, tačiau šiam teiginiui patvirtinti reiktų atskiro tyrimo.

5. LGBTQ+ grupės ir jose veikiančios narės: grupių veikla ir narių įsitraukimo patirtys

Empirinė dalis tęsiama gilinantis į LGBTQ+ studentų grupių lygmenį ir siekiant nustatyti jų veikimo principus bei veiklos vertinimą narių akimis. Pirmajame poskyryje pasitelkiant grupių tinklalapiuose, socialinėse medijose²⁷ bei interviu su narėmis metu gautus duomenis apibrėžiamas grupių idenitetas, tikslai ir veiklos kryptys. Antrasis poskyris skirtas asmeniniam lygmeniui – interviu būdu surinkta medžiaga leis suprasti įsitraukimo į grupes motyvus, veiklos naudą ir grupių prasmę narių vertinimu.

5.1. LGBTQ+ grupių veikla

5.1.1 „Mimosa“

„Mimosa“ yra Chūou universitete veikianči studentų grupė. Grupės istorija ir veikla informatyviai pristatoma 2021 m. publikuotame „YouTube“ įrašė²⁸. Remiantis juo, „mimosa“ buvo įkurta 2014 m. ir veikia universiteto Tama 多摩 miestelyje arba organizuoja veiklas nuotoliniu būdu (prisitaikant prie apribojimų dėl COVID-19 pandemijos). Prie grupės gali prisijungti ir studentai iš kitų institucijų. „Mimosa“ konceptas – „visi yra įvairios savybes turintys *tōjisha*“ – išreiškia grupės pasaulėžiūrą, jog kiekvienas asmuo yra skirtingas ir unikalus, kas turi atliktą „deminoritizavimo“ funkciją. Toliau pristatomos trys „mimosa“ funkcijos: 1) *ibasho*; 2) erdvė dalintis informacija, bendradarbiavimas prisidedant prie LGBTQ+ tyrimų; 3) rūpinimasis įvairove organizuojant viešas paskaitas, dirbtuves ar kitas veiklas. Svarbu paminėti, jog įrašė informuojama, jog nuo 2021 m. grupė turi neoficialų statusą, tačiau priežastis tam nepateikta.

„Mimosa“ aktyviai naudojami „Twitter“ platforma. Grupės paskyra²⁹ sukurta 2014 m. ir turi virš 1600 sekėjų, studijų metu per savaitę vidutiniškai randami 3–7 įrašai. Grupės logotipe (Priedas Nr. 2) vaizduojamas įvairiaspalvio augalo motyvas su trimis šakomis, kurių dvi turi apvalius lapus, o paskyros viršelyje (Priedas Nr. 3) randama vaivorykštės simbolika – vaikinio skruostas su *Pride* vėliava. Viršelyje anglų kalba parašyta „Mes mėgaujamės įvairove“, o apačioje tekstas japonų kalba reiškia „Nagi, kartu pagalvokime apie kiekvieno iš mūsų besiskiriančias įvairias savybes.“ Šie vizualinio identiteto elementai

²⁷ „Twitter“ platformos atvejais, apsiribota 2022–2023 mokslo metais paviešintų įrašų analize.

²⁸ www.youtube.com/watch?v=3ChTBJLoU4Y

²⁹ <https://twitter.com/chuolgbtqlab>

gali perteikti grupės konceptą, kadangi pabrėžiamas ir kartu natūralizuojamas kiekvieno asmens individualumas nepaisant tapatybės. Paskyros aprašyme „mimosa“ save pristato kaip „bendruomenė, kurioje patogiai gali leisti laiką LGBTQ+ ir neapsisprendę asmenys bei rėmėjai“³⁰. Analizuojant komunikaciją „Twitter“ platformoje, pastebima, jog „mimosa“ organizuoja žaidimų vakarus, gyvenimo istorijų pasakojimo susitikimus ar naujų narių priėmimo šventes mokslo metų pradžioje, dalinasi grupės vadovo „dienoraščiu“ apie LGBTQ+ temas ar praktiniais patarimais, pavyzdžiui, kaip atsiskleisti tėvams. Be to, dalis įrašų ragina turint klausimų pasinaudoti grupės administruojama „anoniminių klausimų dėžute“. Tinklapyje ši grupė neturi.

5.1.2. „Light“

Apie Hiroshima universiteto LGBTQ+ grupę „Light“ duomenys surinkti iš „Twitter“ bei „Instagram“ paskyrų, tinklalapyje ir interviu. Nors „Light“ administruoja „Twitter“ 2015 m. sukurtą paskyrą³¹, turinčią 914 sekėjų, komunikacija šioje platformoje yra retoka – po įrašą per mėnesį. Toks dažnis gali būti paaiškinamas vadovų užimtumu – 2022–2023 mokslo metų pradžioje pavišintas įrašas, kuriame informuojama apie veiklos sulėtinimą, kadangi vadovai tapo baigiamųjų kursų studentais. Žvelgiant į paskyros viršelį (Priedas Nr. 4), jis yra abstraktus – vaizduojami koncentriniai įvairiaspalviai apskritimai ir medžio šakas primenančios linijos. Grupės logotipe (Priedas Nr. 5) randama vaivorykštės simbolika – balta prizmė viduryje, iš kurios projektuojamos trys vaivorykštės. Iš paskyros aprašymo sužinome, jog „Light“ yra oficiali Hiroshima universiteto studentų koordinuojama LGBTQ+ grupė, hibridiniu būdu organizuojanti veiklas, orientuotas tiek į universiteto studentus, tiek ir į jaunimą prefektūroje. Vis dėlto, analizuojant „Twitter“ įrašus pastebima, jog pastaruosiu metu viskas organizuojama nuotoliniu būdu, o pagrindinė veikla yra viena – „All Light Day“ vadinami susitikimai pokalbių laisva tema formatu. Priminimai apie juos sudaro beveik visus 2021 m. grupės „Instagram“ paskyros³², turinčios 118 sekėjų ir 16 įrašų, įrašus.

Daugiau apie grupės specifiką randama tinklalapyje³³. Jame pristatoma grupės raida – „Light“ užsimezgė 2015 m. liepą, nuo lapkričio pradėjo priimti narius iš visų prefektūros

---

³⁰ Angl. *allies* – įprastai, heteroseksualūs asmenys, palaikantys seksualinių mažumų judėjimą už lygias teises.

³¹ https://twitter.com/light_kasumi

³² www.instagram.com/hiroshima_light

³³ <https://light-kasumi.editorx.io/hu-light/about>

universitetų, o 2020 m. išplėtė imtį iki prefektūros jaunimo. Po metų „Light“ įgijo oficialios grupės statusą. Grupės įstatuose minima, jog jos tikslas yra „Hiroshima prefektūroje esantiems seksualinių mažumų studentams kurti *ibasho* ir gilinti supratimą apie LGBT universitete bei visuomenėje“. Remiantis tikslu, grupė suformavusi du veiklos siekinius: 1) suteikti erdvę, kurioje *tōjisha* galėtų saugiai bendrauti ir būti savimi; 2) bendradarbiaujant su universiteto įvairovės tyrimų centru vykdyti veiklas, gilinančias supratimą apie įvairovę.

Interviu metu informantai pateikė savo interpretacijas apie grupės tikslą. Koko akcentavo *ibasho-zukuri* „LGBT asmenims, kenčiantiems dėl savo seksualumo“. Dango savo ruožtu atsakė panašiai: „Tikslas – parama LGBT. Nariai atvyksta, keičiasi informacija, išsikalba – grupė yra vieta, kur žmonės gali nurimti.“ Dango papildė, jog anksčiau „Light“ organizavo ir akademinės veiklas (paskaitas ir pan.), tačiau dabar tai daroma rečiau, kadangi tokios veiklos pritraukia mažai dalyvių.

5.1.3. „Nijihiro“

Trečioji tirta grupė, Tsukuba universitete veikianti „Nijihiro“, naudojami „Twitter“ bei „YouTube“ platformomis ir turi tinklalapį. „Twitter“ paskyra³⁴, sukurta 2013 m., yra pritraukusi 1154 sekėjų. Paskyros viršelyje ir logotipe (Priedas Nr. 6) atsikartoja vaivorykštės fone su *hiragana* 平仮名 abėcėle užrašytas grupės pavadinimas. Aprašyme minima, jog tai yra oficiali universiteto seksualinių mažumų ir rėmėjų grupė, „nuolatos priimanti naujus narius ir neklausianti apie jų seksualumą“. Įdomu, jog aprašyme randamas nestandartinis LGBTQ+ akronimas – gale esanti A raidė šiuo atveju žymi rėmėjus (*allies*). „Nijihiro“ išorinė komunikacija beveik kasdienė, įrašai apima priminimus (naujų narių priėmimas, susirinkimų laikai), informaciją apie grupės veiklą klausimų-atsakymų formatu, straipsnius LGBTQ+ temomis bei nuotraukas iš grupės veiklos (dalyvavimas TRP, „Gyvosios bibliotekos“ organizavimas). Pastebėtina, jog nuotraukose narių tapatybės yra neatskleidžiamos suliejant veidus arba vietoje žmonių subjekto pozicijose turint grupės talismaną – pūkuotą vaivorykštės spalvų rutuliuką.

Anonimiškumo palaikymas atsispindi ir grupės „YouTube“ kanale³⁵, turinčiame 5 prenumeratorius ir 3 vaizdo įrašus – „Pirmoji paskaita apie bazines seksualinių mažumų

³⁴ https://twitter.com/nijihiro_tkb

³⁵ www.youtube.com/channel/UCWI9eRkuHIq8CRw2tkJ68Vg

žinias: terminologijos paaiškinimas“, „Antroji paskaita apie bazines seksualinių mažumų žinias: bendravimas ir tinkamas elgesys su seksualinių mažumų atstovais“ ir „Asmeninis pasakojimas apie atsiskleidimą“. Visi įrašai sumontuoti skaidrių prezentacijos formatu, o jų įgarsinimui pasitelkta kompiuterinė garso generavimo programa. Matoma, jog grupė skiria daug dėmesio eliminuojant galimybes koordinatorių bei narių tapatybių paviešinimui.

Grupės tinklalapyje ³⁶ yra kelios dėmesį atkreipiančios vietos. Skiltyje „Apie“ minima, jog visuomenėje LGBTQ+ asmenų yra „apytiksliai 1 iš 20“, kas gali atlikti seksualinių mažumų natūralizavimo funkciją. Grupės istorijos skiltyje pasakojama, jog ji pradėjo veiklą 2014 m. ir tais pačiais metais įgijo oficialų statusą dėl spartaus narių skaičiaus didėjimo bei veiklų plėtros. Grupės veiklos apima filmų peržiūras, teminius pokalbius, mokymosi grupes, įsitraukimą į universiteto festivalio rengimą turint jame stendą. Istorijos pabaigoje randamas grupės siekinys – „universitetas, kuriame visi gali ramiai praleisti laiką“. Taigi, ir „Nijihiro“ kelia tikslą užtikrinti įvairovę aukštojoje mokykloje, tačiau skirtingai nuo kitų atvejų, ši grupė atvirai demonstruoja narių anonimizavimą savo išorinėje komunikacijoje, kas parodo, jog institucijoje vis dar nėra saugu.

5.1.4. „Arcus“

Kyūshū universitete veikianti „arcus“ informaciją viešina „Twitter“ paskyroje bei tinklalapyje. „Twitter“ paskyra³⁷ sukurta 2012 m., telkia 1190 sekėjų ir neturi viršelio. Grupės logotipe (Priedas Nr. 7) vaizduojamas užrašas „arcus“ po vaivorykštės lanku. Paskyros aprašyme randamas toks tekstas: „Neoficiali Kyūshū universiteto studentų grupė, skirta seksualinėms mažumoms, LGBT ir *tōjisha ibasho-zukuri* bei bendravimui. Orientuojamasi į Kyūshū universiteto studentus.“ Komunikacija „Twitter“ platformoje dažna – būna net iki kelių įrašų per dieną. Nepaisant šviečiamojo pobūdžio įrašų LGBTQ+ tema ar kvietimų dalyvauti viešuose renginiuose, atsikartoja neformalūs įrašai, primenantys komunikaciją asmeninėse paskyrose, t.y. dalinamasi įvairiomis mintimis bei įžvalgomis apie dieną (pvz., „Kad ir kaip būtų, šiandien šalta, ar ne?“) arba grupės veiklą (pvz., „Ko gero, jeigu kas kelias savaites neviešinsim bent po vieną įrašą, jums atrods, jog

³⁶ <https://nijihirotkb.wixsite.com/square2406>

³⁷ https://twitter.com/arcus_qu

grupė yra lavonas.“), dalį įrašų pradėdant identifikacine fraze „Atsakingasis asmuo 1“ (担当者 1 *Tantō-sha ichi*).

„Arcus“ tinklalapyje³⁸ informacija apie grupę išplečiama – pavyzdžiui, yra rašoma, jog prie grupės gali prisijungti ir dėstytojai arba kitų universitetų studentai. Išimtis taikoma tik bendriems narių pietums (skirta tik universiteto bendruomenei), kurie įprastai neturi iš anksto numatomos temos, tad leidžia kalbėtis bet kokia tema. Priedo, veiklos metu nariai turi vartoti savo ir kitų slapyvardžius kreipiniuose. „Arcus“ tinklalapyje randamas 2018 m. grupės sukurtas „Galimybių gidas“³⁹, kuriame pateikiama aktuali informacija translyčiams studentams (universiteto infrastruktūra, slapyvardžio vartojimo studijose galimybės, sveikatos patikros procesas), pristatomos galimybės domėtis LGBTQ+ temomis tam tikruose studijų dalykuose arba skaitant literatūrą bibliotekoje, tyrimų galimybės. Interviu metu informantai taip pat papasakojo apie grupės tikslą. Tera palietė švietimo aspektą, kadangi „grupė teikia informaciją apie LGBT universiteto studentams“. Oreo pridėjo, jog „arcus“ yra erdvė, „kur galima sutikti panašius į save – tai yra saugi bendravimo vieta“. Interviu metu buvo gauti duomenys apie narių skaičių, kurių yra 17 ir, anot Oreo, yra gana daug.

Apibendrinus grupių veiklą ir išorinę komunikaciją, pastebėta nemažai panašumų. Grupių logotipuose ir / arba „Twitter“ paskyrų viršeliuose dažnai vaizduojami vaivorykštės motyvai, atspindintys seksualinių mažumų simbolikos globalizaciją. Vis dėlto, grupės skirtingai vartoja terminologiją – kartu su LGBT(Q) akronimu neretai rašomi ir japoniški terminai (kaip antai *tōjisha*) arba skoliniai (pvz., *sekumai* セクマイ⁴⁰), pasireiškia nenorminių akronimo vartosenos variantų (kaip antai LGBTQA+). Vizualiniame identitete perteikiamos įvairovės žinutės atitinka grupių tikslus, siejamus su įvairovės priėmimu, universiteto bendruomenės ir / arba visuomenės švietimu LGBTQ+ temomis ir *ibasho-zukuri* seksualinėms mažumoms. Be to, dalis grupių priima narius iš kitų universitetų (arba „Light“ atveju – ne tik studentus, bet ir jaunimą). Pastebėta, jog išorinėje komunikacijoje užtikrinamas narių anonimiškumas. Spėjama, jog tai daroma siekiant apsaugoti narius nuo atskleidimo ir diskriminacijos, tokiu būdu užtikrinant grupes kaip saugią erdvę. Kitame

³⁸ <https://arcus-qu.jimdofree.com>

³⁹ <https://arcus-qu.jimdofree.com/できることガイド>

⁴⁰ Angl. *sexual minority* sutrumpinimas.

poskyryje susitelkiama į studentų pasakojimus, kurie leis suprasti apie veiklos grupėse prasmę ne formaliuotu, o asmeniniu lygmeniu.

5.2. Narių motyvacija įsitraukti, naudos gavimas ir lūkesčiai ateičiai

Interviu metu informantai papasakojo apie prisijungimo prie grupių priežastis, veiklos patirtis ir įvertino grupių naudą institucijai. Studentus prisidėti labiausiai motyvavo noras rasti bendraminčių ir siekis geriau pažinti save. Pavyzdžiui, Koko atveju, jis lyties disforiją pradėjo jausti tik pirmaisiais studijų metais ir tai paskatino ieškoti naujų pažinčių: „Pajaučiau, jog aplinkui nebuvo studentų, kurie mane suprastų tokį, koks esu. Tuomet atradau, kad universitete yra LGBT grupė. Pamatęs ją nutariau prisijungti, kadangi norėjau bendraminčių.“ Svarbu pastebėti, jog Koko pavartojo žodį *nakama* 仲間 (bendraminčiai), kuris gali būti taip pat verčiamas kaip „kompanionas“, „kolega“, „partneris“ ir pan. Kitaip tariant, skirtingai nuo žodžio „draugas“ (友達 *tomodachi*) ar mažiau intymaus santykio „pažįstamas“ (知り合い *shiriai*), *nakama* labiau siejamas su priklausymu tai pačiai socialinei grupei. Panašius atsakymus pateikė ir kiti informantai – „arcus“ narys Mikan taip pat akcentavo norą pabendrauti ir sužinoti, „ar universitete dar yra kas nors panašus“ į jį, panašumą vertinant pagal priklausymą seksualinėms mažumoms. Šioje vietoje atskirą dėmesį galima skirti Dango, kadangi studentas keitė universitetus. Iki tol buvusiame, kaip teigė informantas, LGBTQ+ grupės nebuvo, o apie „Light“ Dango ieškojo informacijos iki perstojimo. Nors nėra aišku, kiek grupės buvimas paveikė ketinimą perstoti į būtent Hiroshima universitetą, informantas patvirtina, kad grupės buvimas jam buvo itin svarbus.

Visi informantai išvelgė naudingų patirčių veikiant grupėje, prisidedančių prie jų asmenybių augimo. Oreo teigė: „Kadangi grupėje yra įvairių mažumų atstovų, tapau jautresnis. Taip pat, kadangi visi jie yra atviri, pradėjau jaustis saugus, jog nereikia nieko bijoti.“ Tuo tarpu Mikan naudą siejo su savo pirminiais lūkesčiais susipažinti su kitais LGBTQ+ studentais, iki prisijungimo atrodžiusiais tarsi jie būtų „legendinės būtybės“. Toks palyginimas sufleruoja, jog įprastai kitose universiteto erdvėse LGBTQ+ studentai yra mažiau matomi dėl saviraiškos ribojimo.

Verta pastebėti, jog Koko ir Dango interviu metu paminėjo bendrųjų kompetencijų tobulėjimą, kadangi koordinuojant grupę studentai domisi, kaip galima įtraukti ir išlaikyti narius, užtikrinti sklandų komandinį darbą arba suformuoti patogią atmosferą, leidžiančią nariams jaustis patogiai. Vis dėlto, koordinavimas kelia rizikų. Tera pasidalino, jog jis

mėgaujasi naujomis pažintimis su studentais, tačiau koordinavimas siejasi su didesniu matomumu universitete. Anot informanto, tai kelia riziką būti atskleistam. Ši baimė koreliuoja su Hiroshima universiteto atveju minėtu LGBTQ+ studentų nematomumu – studentai pasirenka būti diskretiški tam, kad apsaugotų savo tapatybes.

Paklausti apie hipotetinę situaciją, kaip atrodytų gyvenimas, jeigu grupės nebūtų, informantai išreiškė potencialią grėsmę jų emocinei sveikatai ir ženklių socialinio tinklo sumažėjimą. Dango baiminosi dėl atsirasiančio vienišumo jausmo, Tera nebeturėtų erdvės pasidalinti savo teigiamomis bei neigiamomis patirtimis ir patirtų daugiau streso, ką taip pat išsakė ir Oreo:

„Kadangi grupėje turiu daug draugų ar žmonių, kuriems mano kitoniškumas nerūpi, čia yra vieta, kurioje nejačiu streso. Net valgymas kartu [su „arcus“ nariais] man teikia daug džiaugsmo.

Jei grupės nebūtų, tikrai neturėčiau tiek daug teigiamų patirčių universitete.“

Tokie atsakymai patvirtina, jog informantai LGBTQ+ grupės mato kaip bene vienintelę erdvę universitete, kurioje jie gali plėsti savo pažinčių ratą, nevaržomai bendrauti ir patirti teigiamų emocijų, pasitelkiamų streso kontroliavimui.

Interviu metu pasidomėta, kaip informantai vertina LGBTQ+ grupių naudą aukštojo mokslo institucijai. Studentai patvirtino, jog tokių erdvių turėjimas yra būtinas seksualinių mažumų atstovams, kadangi grupėse galima laisvai bendrauti, gauti patarimų bei naudingos informacijos LGBTQ+ ar psichikos sveikatos temomis, paprasčiausiai pasidalinti problemomis ir jaustis išgirštiems. Kiek kitoki žvilgsnį pateikė Koko, grupių egzistavimo faktą įvardijęs kaip universiteto rūpesčio rodiklį: „Yra studentų, kuriems sunku atsiskleisti, išsikalbėti, pasidalinti savo nerimu, tad grupės buvimas parodo universiteto rūpinimąsi studentais – jog universitetas vertina situaciją iš studentų perspektyvos.“ Didelis universiteto vaidmens akcentavimas gali sietis su tuo, jog „Light“ yra oficiali studentų grupė, skirtingai nei „arcus“. Tera atskleidė, jog jis neturi planų grupę teikti oficialiam institucijos pripažinimui, kadangi „oficialios grupės turi tvarkyti biudžetą, rengti daug dokumentų ir daryti kitokius įgristančius darbus“. Kritiškos pozicijos laikosi ir Oreo – studentas įvardijo, jog nors oficialios grupės iš universiteto gauna daugiau finansinės bei metodinės paramos, atitinkamai padaugėja ir kontrolės, kad grupė teiktų įvairias ataskaitas ir atsakingai leistų finansus. Informantų atsakymai leido suprasti, jog statusas yra pačios grupės apsisprendimo reikalas – nors oficialumas suteikia

institucinę paramą, tuo pačiu grupė praranda dalį turėtos autonomijos. Tai gali veikti atgrasomai, ypač – jeigu nariai neigiamai vertina universiteto situaciją rūpinantis įvairove.

Kalbant apie grupės ateitį, „Light“ informantai išreiškė nuogąstavimą dėl veiklos tęstinumo, kadangi šiuo metu susiduriama su narių trūkumu. Šiek tiek pozityviau atsiliepė „arcus“ informantai, kadangi jų grupė turi daugiau narių. Informantai išskėlė lūkesčius, jog „arcus“ sustiprės kaip erdvė, kurioje galės vystytis pažintys, diskusijos ir, anot Mikan, kad grupėje „susikurs atvira ir įvairi bendruomenė“. Remiantis atsakymais, galima nuspėti apie grupės ambicijas veiklos plėtrai. Tą patvirtina ir Tera mintis:

„Kai baigsiu studijas, norėčiau, kad grupė būtų įsišaknijusi į universitetą. Dabar to nėra, kadangi mūsų išorinė komunikacija dar nepasiekia visų studentų. Tikiuosi, kad ateities kartos apsvarstys efektyvesnę sklaidą.“

Kitaip tariant, „arcus“ kelia tikslą pasiekti visus universiteto studentus, kuriems prisidėjimas prie jų gali būti aktualus. Vis dėlto, panašu, jog šia kryptimi grupė judės nesiekdama oficialaus statuso.

Tyrimo metu buvo gauti kokybiniai duomenys iš Kyūshū universiteto studento Ringo, kuris yra biseksualus ir neprisidedantis prie „arcus“. Ringo yra Japonijoje gyvenantis ir studijuojantis kinas, kurio organizacinė patirtis iki persikėlimo gyventi į Japoniją apsiriboja literatūros skaitymo veikla neformalioje seksualinių mažumų grupėje. Studentas įstojo prieš kelerius metus, tačiau tik prieš pusmetį sužinojo, kad Kyūshū universitete yra LGBTQ+ studentų grupė. Šią situaciją jis paaiškina grupės išorinės komunikacijos ir veiklų organizavimo problemomis – viešinimas apsiriboja „Twitter“ paskyra, o veiklos organizuojamos kitame universiteto miestelyje. Ringo neketina prisijungti prie „arcus“ dėl intensyvaus studijų krūvio, tačiau būtų norėjęs tą padaryti, jeigu sužinotų apie grupę pirmame kurse. Įdomu, kad studentas pasamprotavo apie galimą priežastį ribotai „arcus“ komunikacijai – jam atrodo, jog didesnėse prefektūrose grupės „agresyviau“ ieško narių, kadangi ten dauguma žmonių yra „atviresni bei vakarietiški“. Be to, nemažai jaunų žmonių persikelia į didmiesčius, tad Kyūshū nebelieka daug „aktyvių, išitraukiančių ir vakarietišku japonų studentų“. Interviu metu Ringo laikėsi metronormatyvinių nuostatų, atvirumą ir įvairovės priėmimą siedamas su didmiesčiais ir Vakaraais. Nepaisant to, įsivaizduodamas save „arcus“ koordinatoriaus pozicijoje, studentas pasidalino, jog imtųsi aktyvios sklaidos, kadangi norėtų, jog daugiau LGBTQ+ studentų sužinotų apie tokios

erdvės egzistavimą. Tai koreliuoja su Tera lūkesčiais „arcus“ ateičiai, tad panašu, jog ir patys grupės nariai įžvelgia panašias organizacines problemas.

Pokalbiai su studentais leido suprasti, jog jų įsitraukimą į grupes labiausiai veikė noras išplėsti socialinį tinklą ir rasti erdvę, kurioje jie galėtų saugiai bendrauti ir būti savimi. Tai rodo, jog LGBTQ+ studentai universitetuose jaučia saviraiškos ribojimą, kuris gali būti sąlygojamas įvairių baimių. Dalyvavimo grupėse prasmė informantams siejosi su galimybe patirti bendruomeniškumą, palaikyti ar pagerinti emocinę sveikatą ir patobulinti įvairius gebėjimus, kaip antai veiklų planavimą ir organizavimą, darbą grupėje ar žmonių įtraukimą į veiklas. Informantai neabejojo, jog grupės yra būtinos universitetams, tačiau „arcus“ atvejis rodo, jog tapimas oficialia universiteto dalimi gali atrodyti ir kaip pavojus grupės autonomijai. Galiausiai, studentai neslėpė baimės dėl grupės tęstinumo arba sėkmingo augimo – kaip rodo pokalbis su Ringo, yra studentų, kurie potencialiai per visą studijų laikotarpį nesužino apie grupių egzistavimą, tačiau aktyvesnė grupės informacijos sklaida gali būti ribojama baimės didesniam viešumui.

6. LGBTQ+ studentų *ibasho* sampratos ir įtraukties į universitetą analizė

Šis skyrius skirtas seksualinėms mažumoms priklausančių studentų *ibasho* sampratų pristatymui ir ryšio tarp dalyvavimo LGBTQ+ grupėse ir įtraukties į universitetą paaiškinimui. Pagal teorinėje dalyje pristatytą *ibasho* konceptą bus nagrinėjamas studentų priklausymo jausmas, anot Tinto veikiantis studentų motyvaciją ir, atitinkamai, įtraukties procesą. Skyrius padės suprasti, su kuo *ibasho* asocijuojasi LGBTQ+ studentams, kaip LGBTQ+ grupės išpildo savo *ibasho* funkciją ir kuo tai susiję su įtrauktimi į aukštąją mokyklą.

6.1. Studentų tapatybių raiška japonų kultūroje

Interviu metu buvo pasikalbėta apie bendrą japonų kultūros atvirumą seksualinių mažumų klausimu, kam studentai išreiškė skeptiškumą. Hiroshima universiteto studentas Koko išliko neutralus ir teigė, kad japonų kultūroje „dera laikytis tam tikrų visuomeninių taisyklių saugiam gyvenimui“. Jis mano, jog po 10–20 metų studentai galės atsiskleisti be nerimo – viena vertus, tai parodo teigiamas ambicijas, bet tuo pačiu toks atsakymas byloja, jog Koko jau nesitiki sulaukti tokios situacijos jo studijų metu. Dango pozicija buvo skirtinga. Studentas referavo į skirtumą tarp seksualinių mažumų priėmimo šiuolaikinę

japonų kultūrą lygindamas su tradicine, tokiu būdu galimai referuodamas į *nanshoku*⁴¹ 男色 bent iki Meiji restauracijos (明治維新 *Meiji ishin*) laikų. Jis nesijaučia patogiai dėl savo lyties tapatybės (alytis⁴²) tiek universitete, tiek už jo ribų ir mano, kad diskriminacijos mažėjimą lemtų liberalių politikų daugumos atsiradimas valstybės valdžios organuose. Panašu, jog Dango yra pasidomėjęs seksualumo istorija Japonijoje ir pasitelkia ją kaip pavyzdį, atspindintį įvairovės priėmimą visuomenėje, nors toks teiginys būtų ginčytinas.

Kyūshū universiteto studentai pabrėžė kartų skirtumus, t.y. sąlyginį jaunosios kartos atvirumą ir vyresniosios konservatyvumą. Tera atveju, nors jis universitete jaučiasi ganėtinai saugus, leisdamas laiką su šeima jis bando nusišlėpti faktą, jog yra translytis. Tad yra tikimybė, jog Tera bijo potencialios „šeiminės“ homofobijos, kadangi dėl jos būtų prarastas svarbus socialinis ryšys. Priedo, kyla dvejonų dėl lyties keitimo operacijos, kadangi tuomet reiktų „atsiskleisti ligoninėje“, kas parodo translyčių asmenų nesaugumo jausmą sveikatos priežiūros įstaigose. Apie poreikį slėpti tapatybę mini ir Ringo:

„Japonija yra vienintelė G7 šalis, kurioje nėra įteisinta lyčiai neutrali santuoka. Turiu kelis artimus draugus, veikiančius „arcus“ ir žinau, jog jie patirtų problemų, jeigu jų tapatybė būtų atskleista nepažįstamiems. Jie galėtų būti užpulti – ne tik žodiškai, bet ir fiziškai. Nesu japonas, tačiau matydamas savo LGBT draugus galiu pasakyti, jog jiems yra ištis sunkus metas.“

Ringo yra atsiskleidęs savo artimiems draugams, su šeima žemyninėje Kinijos dalyje yra nutraukęs ryšį ir japonų visuomenėje kaip diskriminacijos šaltinį įžvelgia „japonišką identitetą – taisyklių laikymąsi, kai turi likti tame pačiame kontekste ir neišeiti iš rato“. Kitaip tariant, studentas kalba apie socialinę harmoniją, kuri seksualinių mažumų atstovus paverčia „Kitais“. Ringo manymu, pozityviems pokyčiams būtinos aktyvios diskusijos apie seksualinių mažumų teises universiteto ir visuomenės mastu. Panašią mintį išskėlė ir Tera, socialinių pokyčių universitete potencialą skirdamas studentams: „Jeigu LGBT studentai būtų aktyvesni ir garsiau reikštų savo nuomonę, tada universitetas imliau spręstų diskriminacijos klausimus.“ Kitaip tariant, galią keisti instituciją turi studentai, kas

---

⁴¹ VIII–XIX a. pab. Japonijoje egzistavusi institucionalizuota ir ilgainiui komercializuota seksualiniais-socialiniais santykiais tarp vyrų pasireiškianti kultūrinė praktika tiek viešojoje, tiek ir privačiojoje sferose (Leupp 1995).

⁴² Nebinarinės lyties kategorija, nepatenkanti nei į vyrišką, nei į moterišką. Galima suprasti kaip neutralumą socialinės lyties aspektu.

sufleruotų ir apie LGBTQ+ grupes kaip erdves, kurios mobilizuotų studentus ir juos įgalintų.

Informantų atsakymai parodo, jog kartais jie yra priversti gyventi „dvigubą gyvenimą“, kai reikia keisti savo seksualinės ir / ar lyties tapatybių raišką priklausomai nuo konteksto, kuriame jie atsiduria. Kitaip tariant, jie laviruoja tarp *honne* ir *tatema* siekdami apsisaugoti nuo emocinio ar net fizinio pavojaus. Toliau aktualu aptarti LGBTQ+ grupes, kadangi ne tik grupės pozicionuoja save kaip *ibasho* socialinėse medijose ar tinklalapiuose, bet ir informantai patvirtina tokią grupių funkciją.

6.2. Studentų *ibasho* sampratos

Remiantis teorinėje dalyje suformuota sąvoka, *ibasho* yra erdvės, tarpasmeninių santykių ir pozityvių emocijų konceptas, leidžiantis individui jaustis priimtam, suprastam ir tam tikrais atvejais įgalintam pasipriešinti asmens saviraišką ribojančiai visuomenei (Tanaka 2021; Asai 2014; Kono 2020). Tiesa, įgalinimo aspektas potencialiai pasireiškia ilgalaikėje perspektyvoje, kadangi *ibasho* neretai veikia kaip užuovėja nuo nepalankių sąlygų, šio tyrimo atveju – nuo heteronormatyvinės visuomenės spaudimo.

Trumpai aptariant oficialias grupių pozicijas *ibasho* atžvilgiu jų išorinėje komunikacijoje, galima prisiminti „mimosa“ pristatantį vaizdo įrašą⁴³ „YouTube“ platformoje. Viena iš įrašo vaizduojamų grupės funkcijų – *ibasho* – išdėstoma tuo, jog grupė yra „atvira studentams saugiai diskutuoti apie seksualumą arba socialinę lytį“. Papildomam termino paaiškinimui pateikiamos dvi alternatyvos – „savitarpio pagalbos grupė“ arba Japonijos Sveikatos, darbo ir gerovės ministerijos siūlomas *ibasho* apibrėžimas kaip „grupė, skirta įvairiais būdais įveikti tam tikras kliūtis sulaukiant abipusio padrąsinimo iš su tokiomis kliūtimis susiduriančių asmenų“. Taigi, „mimosa“ pasitelkia valdžios institucijos paaiškinimą, kuris akcentuoja kliūčių įveiką su žmonėmis, esančiais toje pačioje socialinėje padėtyje – kitaip tariant, grupė ne tik suteikia prieglobstį, bet ir turi įgalinimo efektą. „Light“ atveju, grupės tinklalapio taisyklių skiltyje⁴⁴ randamas 3-iasis punktas apie tikslą: „Hiroshima prefektūroje esantiems seksualinių mažumų studentams kurti *ibasho*, gilinti supratimą apie LGBT universitete ir visuomenėje.“ *Ibasho* kūrimas taip

---

⁴³ www.youtube.com/watch?v=3ChTBJLoU4Y

⁴⁴ <https://light-kasumi.editorx.io/hu-light/rule>

pat atspindi „arcus“ grupės „Twitter“ paskyros apraše⁴⁵ bei tituliniam tinklalapio puslapyje⁴⁶. Nors „Nijihiro“ atveju nerasta tiesiogiai išreikšta *ibasho* kūrimo funkcija, tinklalapyje⁴⁷ minimas grupės siekinys kurti aplinką, kurioje studentai „galėtų nurimti ir patogiai leisti laiką“, potekstėje reikštų *ibasho-zukuri*. Vadinasi, remiantis išorine komunikacija, visos tirtos LGBTQ+ grupės savo veikloje siekia aukštesiose mokyklose suformuoti erdvę, kurioje nariai galėtų jaustis saugūs ir būti savimi. Tai aktualizuoja grupes ir iškelia klausimą, ar aukštojo mokslo institucijos iš savo pusės įdeda pakankamai pastangų įvairovės užtikrinimui.

Viešai pasiekiamuose šaltiniuose surinktą informaciją papildė interviu su „Light“ ir „arcus“ nariais. Mikan patvirtino, jog džiaugiasi būdamas grupėje, kadangi joje jis gali nesirūpinti aplinkinių nuomone ir jaustis saugus. Lyginamosios perspektyvos įnešė Oreo – nors studentas įsitraukia ir į kito pobūdžio grupes, jis mini, jog jose negali patirti tiek džiaugsmo, kiek patiria „arcus“. Koko atsakymas išsiskyrė tuo, jog studentas įvardijo ir tyrimų kabinetą, kuriame jis vykdo studijų veiklas, kaip dar vieną *ibasho*. Tai parodo, kad galima turėti kelis *ibasho* – kitaip tariant, *ibasho* yra multidimensinis.

Dango nuomonė verta dėmesio, mat jis liko skeptiškas: „Grupė vienu metu yra ir nėra *ibasho*. Kol buvau paprastas narys, grupę laikiau *ibasho*, tačiau kai gavau koordinatoriaus pareigas, tada atsirado tarytum darbovietės pojūtis.“ Iš studento atsakymo tampa aišku, jog jo *ibasho* sampratoje atsiranda skirtis tarp darbo ir laisvalaikio. Interpretuojant Dango mintis, gavęs pareigas jis pradėjo užsiimti *ibasho-zukuri*. Kitaip tariant, grupėje jis jau nebėra tik narys, kuris dalyvauja erdvėje – Dango skiria savo laiką erdvės kūrimui bei palaikymui, siekdamas į ją įtraukti kuo daugiau narių. Šis aspektas, kai *ibasho* dalyvis tampa ir *ibasho* kūrėju, atspindėjo Tokunaga (2021) tyrime kaip geroji *ibasho-zukuri* praktika, kadangi tokiu būdu *ibasho* veikia remiantis dalyvių poreikiais, o tai prisideda prie erdvės kokybės.

LGBTQ+ grupėms nusiųstoje apklausoje respondentams atsakant į vieną iš klausimų reikėjo parašyti kuo daugiau žodžių, kurie jiems asocijuotųsi su *ibasho*. Respondentų atsakymus galima rūšiuoti į dvi kategorijas: 1) jausmai ir tapatybės raiška (asmeninis

---

⁴⁵ https://twitter.com/arcus_qu

⁴⁶ <https://arcus-qu.jimdofree.com>

⁴⁷ <https://nijihirotkb.wixsite.com/square2406>

lygmuo); 2) erdvė ir socialiniai ryšiai (tarpasmeninis lygmuo). Šis skirstymas nereiškia, jog kategorijos egzistuoja nepriklausomai viena nuo kitos – kiekvienas žodis veikiamas abiejų kategorijų įtakos, kad ir jo pirminė reikšmė labiau sietusi tik su viena iš jų. Tą taip pat patvirtintų faktas, jog respondentų atsakymuose visada būdavo žodžių iš abiejų kategorijų, tad jos yra ekvivalentiškos *ibasho* sampratoje. Be to, verta pastebėti, jog dalis žodžių, turinčių neigiamas konotacijas, žymi ne *ibasho* sampratą, o šio koncepto aktualumą asmeniui, t.y. ką *ibasho* padeda įveikti arba kodėl *ibasho* yra reikalingas.

Pirmojoje kategorijoje respondentai pateikė tokius žodžius, kaip antai „saugumas“ (7)⁴⁸, „malonus“ (3), „buvimas savimi“ (2) ir „vienišumas“ (2). Po vieną kartą atsikartojo žodžiai ar jų junginiai „slaptas“, „sunkus gyvenimas“, „nepatogumas“, „patogus gyvenimas“ ir „laisvė“. Žodžio „saugumas“ dominavimas patvirtina mintį, kad studentai nesijaučia saugūs dėl savo tapatybės už *ibasho* ribų ir tai jiems yra itin aktualu. Kiti žodžiai leidžia suprasti, jog studentai *ibasho* taip pat sieja su teigiamomis emocijomis, galimybe neslėpti savo tapatybės ir įveikti vienišumą, kuris respondentų buvo pateiktas kaip jausena, kurią *ibasho* pagalba galima įveikti. Taigi, *ibasho* yra erdvė, kurioje galima parodyti individo *honne* arba tikrąjį save be jokios baimės, kad už tai studentai bus stigmatizuojami. Vis dėlto, už *ibasho* ribų tapatybės raiška turi likti paslapyje, kas kelia sunkumų. Tai parodo ir *ibasho* poveikį asmens emocinei sveikatai.

Antrojoje kategorijoje respondentai pateikė tokius žodžius, kaip antai „draugai“ (6, iš kurių 3 buvo vartojant žodį *nakama*), „namai“ (5), „parama“ (3) ir „bendruomenė“ (2). Po kartą atsikartojo žodžiai „dalintis“, „kalbėtis“, „pramogauti“, „supratimas“, „pasitikėjimas“, „biblioteka“, „šeima“ ir „mylimasis“. Iš atsakymų pastebima, jog studentams *ibasho* siejasi su tarpasmeniniais santykiais ir namais. Vis dėlto, žodis „namai“ (家 *ie*) gali nebūtinai reikšti fizinį pastatą, kuriame studentai gyvena kartu su giminystės ryšiais siejamais asmenimis. Šeimą kaip *ibasho* elementą įvardino tik vienas respondentas, tad sprendžiant iš teorinės medžiagos ir interviu metu gautų atsakymų, namai šiuo atveju labiau sietusi ne su gyvenamąja vieta, o su emocine priklausymo erdve, kurioje studentai jaučiasi laukiami, saugūs ir komfortabilūs.

---

⁴⁸ Skliaustuose esantys skaičiai referuoja į atsikartojimo dažnį.

Atrodo, jog LGBTQ+ studentų grupės taip pat gali įgyti sąsajas su namų jausmu, tačiau apklausa parodė įdomią tendenciją. Nei vienas iš respondentų tiesiogiai neįvardijo grupių kaip žodžio, susijusio su *ibasho*, nepaisant to, kad visos grupės viena ar kita forma pozicionuojasi atliekančios *ibasho-zukuri*. Tai gali būti susiję su apklausos formatu – joje buvo orientuojamasi į universiteto įtrauktį *ibasho-zukuri* perspektyvoje. Gautas tik vienas grupės įvardijantis atsakymas iš „Light“ nario, kuriame teigiama, kad ne universitetai vykdo *ibasho-zukuri*, o LGBTQ+ studentų grupės. Tokie duomenys sufleruoja, jog studentai neįžvelgia glaudaus ryšio tarp grupių ir universitetų veiklos rūpinantis įvairovės užtikrinimu. Tai savo ruožtu gali reikšti tam tikrą universiteto bendruomenės fragmentaciją, ypač – prisimenant Tinto teiginį apie mažų bendruomenių polinkį pozicionuotis atskirai nuo institucijos. Tolimesnis poskyris aptars šią mintį remiantis ryšiu tarp LGBTQ+ grupių ir įtraukties į universitetą.

6.3. Su kuo universitete saistosi LGBTQ+ grupių nariai?

6.3.1. Studijų vertinimas ir įsitraukimas

Visų pirma, siekiant nustatyti veiklos LGBTQ+ grupėse ryšį su įtrauktimi, dera paminėti studijų vertinimą studentų akimis dėl dviejų priežasčių. Visų pirma, nepaisant įsitraukimo į grupes, tiriamieji yra studentai, t.y. veikla grupėse yra jų popaskaitinės veiklos dalis, papildanti studijų patirtį. Antra, anot Tinto, studijų programos supratimas ir dalyvavimas akademinėse veiklose yra vienas iš studento motyvacijos rodiklio bei įtraukties proceso sudedamųjų (Tinto 2022).

Hiroshima universiteto atveju, abu informantai išreiškė pasitenkinimą savo studijų programomis. Koko studijuoja socialinius mokslus ir aiškina programos pasirinkimą siejant savo aukštus pasiekimus bei susidomėjimą matematika mokykloje. Koko labai pozityviai atsiliepia apie Hiroshima universiteto studijų kokybę ir mano, jog studijos įgalins jį „analizuoti visuomenę iš matematikos perspektyvos“. Dango istorija šiek tiek skiriasi. Nors studentas taip pat džiaugiasi aukšta studijų kokybe tą iliustruodamas turiningomis paskaitomis, ugdymo mokslų programoje jis studijuoja metęs kitas studijas. Dango teigia: „Studijų eigoje supratau, kad norėjau dalintis savo žiniomis su moksleiviais ir, jeigu būtų galimybė, paaiškinti jiems temas apie seksualumą, dėl to pakeičiau programą. Už kelių mėnesių jau tapsiu mokytoju ir galėsiu mokyti vaikus.“ Įdomu matyti, jog studentas turi lūkesčių mokyti apie seksualumą, tačiau turint omenyje lytinio švietimo

padėti dabartinėje Japonijoje, yra tikimybė, jog Dango išreiškė ambiciją tolimai ateičiai arba ketina seksualumo temas subtiliai ar neformaliai integruoti į savo profesiją.

Kyūshū universiteto informantai taip pat yra patenkinti studijų kokybe ir sieja programų pasirinkimą remdamiesi savo interesais bei gebėjimais mokyklos laikais. Išsiskiria Ringo patirtis, mat jis ketina tęsti savo akademinį kelią fiziniuose moksluose aukštesnėse studijų pakopose, svarsto ir apie doktorantūrą, tačiau nėra tikras tarp studijų Japonijoje ar JAV.

Studentai interviu metu atsiliepė ir apie aktyvų įsitraukimą į studijų veiklas. Tera dalinasi, jog jis seminarų metu aktyviai kelia klausimus ir diskutuoja, Oreo iliustruoja tą aktyvumu grupinėse užduotyse, kurios jo programoje dažnos. Ringo padėtis tokia pati – nepaisant to, jog studentas nėra japonas, jo kalbos lygis yra pakankamas efektyviam įsitraukimui į studijų užsiėmimus. Konceptualizuojant šiuos studentų atsakymus Tinto modelyje, jų įtrauktis yra veikiama dviejų faktorių – patirčių iki įstojimo (akcentuojant pasiekimus mokykloje bei asmeninius interesus) ir profesinių ar akademinį tikslų studijas baigus. Nors paviršutiniškai, informantų atsakymuose pastebėtas ir su motyvacija susijęs saaviveiksmingumo aspektas, kadangi studentai ne tik supranta, kaip jie galės pritaikyti studijų programas savo ateičiai, bet ir aktyviai įsitraukia į paskaitas, seminarus ir kitus užsiėmimus, pasitiki savo jėgomis. Vis dėlto, anot Tinto, studento motyvaciją veikia ir priklausymo jausmas, kuris šiame darbe nagrinėjamas per *ibasho* konceptą. Taigi kyla klausimas, ar universitetai figūruoja apklaustiems studentams kaip *ibasho*?

6.3.2. Ryšys tarp dalyvavimo LGBTQ+ grupėse ir įtraukties į universitetą

Grįžtant prie apklausos rezultatų, abu „mimosa“ respondentai pažymėjo, kad jų aukštoji mokykla užsiima *ibasho-zukuri* Įvairovės centro dėka, tačiau nepasirinko universiteto kaip jų *ibasho*. Kategoriskai atsakė „Light“ respondentai, jog Hiroshima universitetas niekaip neprisideda prie *ibasho* kūrimo ir tuo pačiu jis nefigūruoja kaip *ibasho*. „Nijihiro“ atveju, vienas iš respondentų pažymėjo, jog jam sunku pasakyti, ar aukštoji mokykla yra jo *ibasho*, nors sutinka, kad ši vykdo *ibasho-zukuri*. Galiausiai, „arcus“ narių atsakymai pasiskirstė dar įvairiau. Du iš penkių respondentų mano, jog Kyūshū universitetas kuria *ibasho*, tačiau tik vienas iš jų pažymėjo, jog universitetas jam ir yra *ibasho*. Apklausoje dalyvavusių grupių narių atsakymai parodo, jog nors dalis studentų žino apie universitetų taikomas priemones *ibasho-zukuri*, šių priemonių nėra gana. Negana

to, nėra bendro sutarimo, ar tam tikra universiteto veikla yra *ibasho-zukuri*, kas dar kartą parodo *ibasho* koncepto subjektyvumą.

Apklausoje rezultatus papildė interviu metu gauti atsakymai. „Light“ informantas Koko palaiko mintį, kad įsitraukdami į LGBTQ+ grupes, nariai „palaipsniui įgauna sampratą, jog jie yra universiteto bendruomenės dalis“, ką studentas taiko ir sau. Vis dėlto, reikia pažymėti, jog Koko spėja apie kitų narių įtraukties sampratas. Priešingai, Dango pateikia kardinaliai kitokią poziciją:

„Nors mūsų grupė yra oficiali, negaliu pasakyti, kad universitetas labai remtų ją. Apskritai, universitetas nevykdo jokių bendruomeniškumą skatinančių veiklų. Dėstytojai dėsto, o studentai studijuoja – toks jų darbas. Na, o universiteto grupės turi veikti autonomiškai... Sakyčiau, jog dalyvavimas grupėse sustiprina priklausymo grupės bendruomenei jausmą, o ne universiteto – kitaip tariant, labiau jaučiamasi Hiroshima universitete esančios grupės nariu, o ne Hiroshima universiteto [bendruomenės] nariu.“

Iš Dango atsakymo galima išskirti kontinuumo „studentas-grupė-universitetas“ nebuvimą kaip pagrindinę mintį. Tai reiškia, jog studentas įsitraukia į grupę savo noru, ką palengvina faktas, jog jis studijuoja universitete. Vis dėlto, priklausymas universitetui šiuo atveju būtų tik formalus, kadangi studentas *ibasho* randa ir išvysto emocinį priklausymo jausmą grupei, o ne universitetui. Panašiai mąstė ir „arcus“ informantai. Oreo kartu su Mikan susimąstę trumpai atsakė, kad ryšio „galbūt nėra“. Tera pateikė kiek platesnį komentarą:

„Nepasakyčiau, jog universitetas vykdo kažkokius bendruomenės renginius. Kita vertus, mūsų grupė galėtų tą daryti. Kalbant apie veikimą grupėje ir buvimą universiteto bendruomenės nariu kažkaip... Nelabai [susijęs]... Labiau sakyčiau, jog kadangi kažkas studijuoja tam tikrame fakultete, tada asmuo yra Kyūshū universiteto narys, tai tiek.“

Tera referuoja į studento statusą, kai asmuo turi formalų priklausymą universitetui vien dėl to, jog jame studijuoja. Toks priklausymas, atsispindėjęs ir Dango atsakyme, nežymi emocinės įkrovos, ateinančios su studento jausmu, jog jo buvimas bendruomenėje yra vertinamas kitų bendruomenės narių. Kalbant apie Ringo, nors jis nėra įsitraukęs į grupes, studentas pasidalino savo įsivaizdavimu apie ryšį tarp įtraukties į universitetą ir dalyvavimo grupėse:

„Bent jau aš tai jokio ryšio nematau. Nemanau, jog taip lengva sukurti priklausymo jausmą vien įstojus į tokį mažą darinį [grupę], kuriame būsi gal tik kelis mėnesius. Galbūt kitus žmones veikia dalyvavimas socialinėse grupėse, bet man tai įtakos nedarytų.“

Visi šie pavyzdžiai nurodo dėsningumą, jog studento priklausymo jausmas formuojamas mažesniai vienetui, kuris siejasi su universitetu tuo, jog grupė veikia jo teritorijoje, gauna finansavimą ar infrastruktūrą (jeigu turi oficialų statusą) ir daugumą narių suburia iš universitete studijuojančių seksualinių mažumų studentų. Teorinėje dalyje minėta, kad Tinto nepateikia kriterijų, kas yra „mažos“ bendruomenės, tačiau nepaisant to, jog grupės yra formalūs dariniai, jos daro savitą atotrūkį nuo likusios institucijos dalies bendruomenės. Kitaip tariant, kompensuodamos *ibasho* trūkumą universitetuose, grupių bendruomenės nariams tampa patrauklesnės už didesnio vieneto, kaip antai fakulteto ar universiteto bendruomenę. Vis dėlto, tai nereiškia, jog dalyvavimas LGBTQ+ grupėse daro neigiamą įtaką studento įtraukčiai – kadangi jos yra erdvės, suteikiančios socialinius ryšius, padedančios palaikyti emocinę sveikatą ir skatinančios reflektuoti apie poreikį gerinti seksualinių mažumų situaciją, įsitraukiantiems studentams grupės tampa esmine socialinės universiteto sistemos dalimi, padedančia baigti studijas.

Išvados

Šiame magistro baigiamajame darbe siekiau atskleisti ryšį tarp studentų įsitraukimo į Japonijos universitetuose veikiančias LGBTQ+ grupes ir studentų įtraukties į aukštosios mokyklos bendruomenę. Tikslui pasiekti buvo suformuoti trys nuoseklūs uždaviniai, kontekstualizuojantys LGBTQ+ asmenų problemas Japonijos švietimo institucijose, apibrėžiantys seksualinėms mažumoms priklausančių studentų *ibasho* (saugių erdvių) sampratas universitetuose ir identifikuojantys bendruomenes, su kuriomis studentai saistosi aukštojo mokslo institucijose. Apibendrinus rezultatus, darbas paliečia du esminius taškus: 1) LGBTQ+ grupės tyrimo dalyviai aktualizuoja kaip *ibasho* seksualinėms mažumoms universitetuose; 2) dalyvavimas šiose grupėse padeda studentams išsilaikyti studijose, tačiau formuoja tarpišką priklausymo jausmą universiteto ar mažesnio akademinio vieneto bendruomenei.

Darbo teorinėje dalyje pristatyti tyrimai parodo, jog Japonijoje LGBTQ+ bendruomenės nariai susiduria su diskriminacija, kuri remiasi homofobinėmis nuostatomis.

Jos yra formuojamos heteronormatyvinės visuomenės normų, šeimos bei jos kūrimo svarba ir poreikiu viešumoje neišsiskirti iš minios. Šios nuostatos atsispindi ir švietimo sistemoje – nors Japonijos Švietimo, kultūros, sporto, mokslo ir technologijų ministerija yra sukūrusi gaires bei rekomendacijas įvairovės užtikrinimui, daugelis LGBTQ+ moksleivių vis dar nėra apsaugoti nuo patyčių, ką rodo jau atlikti tyrimai. Aukštųjų mokyklų situacija skiriasi – atlikus keturių universitetų (Chūou, Hiroshima, Tsukuba ir Kyūshū) vidinės politikos analizę pastebėtas dėmesys įvairovės užtikrinimui, kuriame akcentuojama LGBTQ+ studentų bei dėstytojų apsauga nuo diskriminacijos. Pastebėtina, jog įvairovę universitetai siejo su savo instituciniu identitetu ir išvelgė ją kaip konkurencingumą tarptautiniu lygmeniu arba bendruomenės rezultatyvumą moksle bei studijose didinančiu rodikliu. Vis dėlto, LGBTQ+ grupių narių patirtys byloja apie tai, jog universitetų teisinei bazei stinga sistemingos priežiūros, vis dar yra poreikis efektyvinti visų studentų informavimą apie galimybes pasikonsultuoti su specialistais aukštojoje mokykloje arba pranešti apie diskriminacijos atvejus.

Tyrime siekiant atskleisti ryšį tarp įsitraukimo į LGBTQ+ grupes ir įtraukties į universitetą teoriniam pagrindui pasitelktas Vince Tinto studentų išsilaikymo modelis, paaiškinantis, kaip studento asmeninės patirtys ir universiteto akademinės bei socialinės sistemos veikia įtrauktį, ir Tinto apibrėžta studento motyvacijos samprata, lemianti jo įsitraukimą. Taikant Vakarų mokslininko teorijas Japonijos atvejams, motyvaciją sudarantis priklausymo jausmo elementas buvo analizuotas per studentų *ibasho* sampratą. Teorinėje dalyje pristatyti tyrimai atskleidžia *ibasho* koncepto aktualumą socialiai pažeidžiamų grupių asmenims, kadangi *ibasho* patenkina asmens emocinius bei socialinius poreikius ir sąlygoja jo saistymąsi su tam tikra bendruomene. Tirtos LGBTQ+ grupės išorinėje komunikacijoje pozicionuoja save kaip *ibasho* seksualinėms mažumoms, t.y. jos kuria *ibasho*. Tą patvirtina ir šių grupių nariai, teigiantys jose išplėtę savo socialinį tinklą, radę emocinę užuovėją ir galintys būti savimi. Tik maža dalis apklaustų studentų *ibasho* ribas išplėtė iki universiteto, kas rodo, jog LGBTQ+ asmenys aukštojo mokslo institucijoje vis dar nesijaučia saugūs dėl savo tapatybės ir turi gyventi „dvigubą gyvenimą“. Tai suponuoja mintį, jog universitetų įvairovės politikos įgyvendinimas dar nėra efektyvus, ką išreiškė ir patys studentai. Tiesa, tyrime identifikuoti keli atvejai, kurie labai palankiai

vertino universiteto įvairovės užtikrinimą ir džiaugėsi rūpestingais dėstytojais bei bendrakursiais.

Galiausiai, pažvelgus į dalyvavimo LGBTQ+ grupėse ryšį su įtrauktimi, galima sakyti, jog priklausymo jausmas universitetui formuojamas tarpiškai. Kitaip tariant, jis yra formalizuotas per narių kaip studentų tapatybę, medijuojančią įtrauktį akademiniame aukštosios mokyklos sistemoje. Priklausymas grupėms savo ruožtu įprasminamas per narių kaip seksualinėms mažumoms priklausančių studentų tapatybę ir atspindi įtraukties procesą socialiniame aukštosios mokyklos sistemoje. Savo ruožtu, tai studentams kompensuoja *ibasho* trūkumą universitete arba už jo ribų ir praturtina studijų patirtis saugumo jausmu bei bendruomeniškum saistantis su mažesniu vienetu aukštojo mokslo institucijoje. Vis dėlto, atliktas tyrimas parodo, jog Tinto modelis skiria nepakankamą dėmesį universitetuose veikiančių studentų grupių (kaip socialinės sistemos elementų) vaidmeniui ir ryšiui su kitais struktūriniais vienetais. Atvejais, kai grupės skirtos socialiai pažeidžiamiems studentams, reikalinga visapusiškai įtraukti institucijos aplinką, kadangi kitu atveju šios grupės gali formuoti bendruomenes, emociu lygmeniu nesisaistančias su universitetu.

Šiame tyrime siekta atskleisti ryšį tarp įsitraukimo į LGBTQ+ grupes ir įtraukties į universiteto bendruomenę. Nors pirminiai duomenys leidžia brėžti savitas paraleles tarp šių procesų, būtina atlikti tolimesnius tyrimus, kurie apimtų tiek ir didesnę tiriamų atvejų skaičių, tiek ir būtų išplėsti laike (pavyzdžiui, atliekant tęstinį tyrimą, apimančią duomenų iš informantų rinkimą kasmet ir žvelgiant į *ibasho* bei įtraukties sampratų kaitą). Temą papildytų didesnis dėmesys grupėse nedalyvaujantiems studentams, kadangi šiame darbe buvo apklaustas tik vienas toks studentas. Taip pat, tyrimą praturtintų informantai, užimantys akademinės pareigas ir priklausantys seksualinėms mažumoms.

Bibliografijos sąrašas

Pirminiai šaltiniai:

- arcus n.d. [interaktyvus]. Prieiga: <<https://arcus-qu.jimdofree.com>> [žiūrėta 2023 05 24].
- Chūou daigaku 中央大学 n.d. [interaktyvus]. Prieiga: <www.chuo-u.ac.jp> [žiūrėta 2023 05 24].
- Chūou daigaku mimosa (mimoza) 中央大学 mimosa(ミモザ) n.d. [interaktyvus]. Prieiga: <<https://twitter.com/chuolgbtqlab>> [žiūrėta 2023 05 24].
- Hiroshima daigaku 広島大学 n.d. [interaktyvus]. Prieiga: <www.hiroshima-u.ac.jp> [žiūrėta 2023 05 24].
- Hiroshima LGBTs sākuru Light (kōnin) 広島 LGBTs サークル Light (公認) n.d. [interaktyvus]. Prieiga: <https://twitter.com/light_kasumi> [žiūrėta 2023 05 24].
- hiroshima_light n.d. [interaktyvus]. Prieiga: <www.instagram.com/hiroshima_light> [žiūrėta 2023 05 24].
- Kyūshū daigaku 九州大学 n.d. [interaktyvus]. Prieiga: <www.kyushu-u.ac.jp/ja> [žiūrėta 2023 05 24].
- Kyūshū sekumai sākuru arukusu/sexual minority group arcus 九大セクマイサークルあ
る く す /sexual minority group arcus n.d. [interaktyvus]. Prieiga:
<https://twitter.com/arcus_qu> [žiūrėta 2023 05 24].
- Light n.d. [interaktyvus]. Prieiga: <<https://light-kasumi.editorx.io/hu-light/about>> [žiūrėta
2023 05 24].
- mimosa Chuo, 2021: *Chūou daigaku mimosa shōkai dōga* 中央大学ミモザ紹介動画
[interaktyvus], YouTube. Prieiga: <www.youtube.com/watch?v=3ChTBJLoU4Y>
[žiūrėta 2023 05 24].
- Nijihiro n.d. [interaktyvus]. Prieiga: <<https://nijihirotkb.wixsite.com/square2406>> [žiūrėta
2023 05 24].
- Tsukuba daigaku 筑波大学 n.d. [interaktyvus]. Prieiga: <www.tsukuba.ac.jp> [žiūrėta
2023 05 24].
- Tsukuba daigaku LGBTQA sākuru Nijihiro 筑波大学 LGBTQA サークル にじひろ n.d.
[interaktyvus]. Prieiga: <https://twitter.com/nijihiro_tkb> [žiūrėta 2023 05 24].

Tsukuba daigaku LGBTQA sākuru Nijihiro 筑波大学 LGBTQA サークル にじひろ n.d. YouTube [interaktyvus]. Prieiga: <www.youtube.com/@lgbtqa5320> [žiūrėta 2023 05 24]. Antriniai šaltiniai:

Ahn, Mi Young, Howard H. Davis 2020. „Four domains of students‘ sense of belonging to university“, *Studies in Higher Education* 45, 3: 622–634.

Ansiello, Remy 2018. *A Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender + Student Support Group Within A Central Florida State College: A Qualitative Study*, daktaro disertacija, University of Central Florida.

Asai, Miho, Daiki Kato 2014. „Anxiety, Depression, and a Sense of Acceptance in Female Japanese University Students“, *Social Behavior and Personality* 42, 7: 1167–1174.

Astin, Alexander W. 1999. „Student Involvement: A Developmental Theory for Higher Education“, *Journal of College Student Development* 40, 5: 518–529.

Baudinette, Thomas 2017. „The spatialisation of desire in a Japanese gay district through signage“, *ACME: An International Journal for Critical Geographies* 16, 3: 500–527.

Baudinette, Thomas 2018. „‘Finding the Law’ through Creating and Consuming Gay Manga in Japan: From Heteronormativity to Queer Activism“, iš *Law and Justice in Japanese Popular Culture: From Crime Fighting Robots to Duelling Pocket Monsters*, ed. Ashley Pearson, Thomas Giddens, Kieran Tranter, Oxfordshire: Routledge, 155–167.

Baudinette, Thomas 2019. „Japanese Gay Men’s Experiences of Gender: Negotiating the Hetero System“, iš *Routledge Companion to Gender and Japanese Culture*, ed. Jennifer Coates, Lucy Fraser, Mark Pendleton, London: Routledge, 408–417.

Bean, John P., Barbara S. Metzner 1985. „A Conceptual Model of Nontraditional Undergraduate Student Attrition“, *Review of Educational Research* 55, 4: 485–540.

Broadway-Horner, Matt, Anindya Kar 2022. „‘Our feelings are valid’ – reviewing the lesbian, gay, and bisexual affirmative approaches in a mental health setting“, *International Review of Psychiatry*: 1–7.

Ching, Lee Yi 2015. *A Study of Japanese University LGBT Student Groups: LGBT Youth, Peer Support, and Activism*, magistro baigiamasis darbas, Sophia University.

Crane, Phoenix R., Katarina S. Swaringen, Matthew M. Rivas-Koehl, et al. 2022. „Come Out, Get Out: Relations Among Sexual Minority Identification, Microaggressions, and Retention in Higher Education“, *Journal of Interpersonal Violence* 37, 9–10: 8237–8248.

- Crawford, Timothy N., S. Lee Ridner 2018. „Differences in well-being between sexual minority and heterosexual college students“, *Journal of LGBT Youth*: 1–13.
- Dale, S. P. F. 2020. „Same-sex marriage and the question of queerness – institutional performativity and marriage in Japan“, *Asian Anthropology* 19, 2: 143–159.
- Dasgupta, Romit 2017. „Acting Straight? Non-heterosexual Salarymen Working with Heteronormativity in the Japanese Workplace“, iš *East Asian Men: Masculinity, Sexuality and Desire*, ed. Xiaodong Lin, Chris Haywood, Mairtin Mac an Ghail, London: Palgrave Macmillan, 31–50.
- Davidson, Abby Jane 2013a. „*Creating really sustainable communities*“: *A case study on the formation of an LGBT activist group*, magistro baigiamasis darbas, Prescott College.
- Davidson, Cody, Kristin Wilson 2013b. „Reassessing Tinto’s Concepts of Social and Academic Integration in Student Retention“, *Journal of College Student Retention* 15, 3: 329–346.
- Dehars, Rizky Aurelia Putri, Kurniawaty Iskandar 2020. „Company Policy VS Domestic: LGBT Discourse in Japan“, pranešimas konferencijoje „STRUKTURAL 2020“, Semarang, gruodžio 30 d.
- Fields, Xavier, Christine Min Wotipka 2022. „Effect of LGBT anti-discrimination laws on school climate and outcomes for lesbian, gay, and bisexual high school students“, *Journal of LGBT Youth* 19, 3: 307–329.
- Fotache, Ioana 2018. „Subculture and Social Movement in the LGBT Boom: Constructing a Framework for Analysis“, *Analele Universitatii Crestine Dimitrie Cantemir, Seria Stiintele Limbii, Literaturii si Didactica predarii*, 1: 145–162.
- Fotache, Ioana 2019. „Japanese ‘LGBT Boom’ Discourse and its Discontents“, iš *Sexuality and Translation in World Politics*, ed. Caroline Cottet, Manuela Lavinias Picq, Bristol: E-International Relations Publishing, 27–41.
- Hashimoto, Noriko, Kaori Ushitora, Mari Morioka, et al. 2017. „School education and development of gender perspectives and sexuality in Japan“, *Sex Education* 17, 4: 386–398.
- Helminiak, Daniel A. 2008. „Homosexuality in World Religions: A Case Study in the Psychology of Spirituality“, *Journal of Individual Psychology* 64, 2: 137–160.

Hideki, Maruyama 2021. „Special Issue: ‘Ibasho,’ Youth Participation, and Education“, *Educational Studies in Japan: International Yearbook*, 15: 1–2.

Horie, Yuri 2006. „Possibilities and limitations of ‘lesbian continuum’: the case of a protestant church in Japan“, *Journal of Lesbian Studies* 10, 3–4: 145–159.

Ikuta, Nasa, Yuji Koike, Naoko Aoyagi, et al. 2016. „Japanese university students‘ views on lesbian, gay, bisexual, and transgender individuals based on previous encounters“, *International Journal of Adolescent Medicine and Health* 30, 1: 1–3.

Itakura, Kyohei 2015. „Making Japan ‘Out-and-Proud’ Through Not-Yet-Consensual Translation: A Case Study of Tokyo Rainbow Pride’s Website“, *Queer Cats Journal of LGBTQ Studies* 1, 1: 2–30.

Itakura, Kyohei 2021. *Rethinking Gay Liberation: Sexual Minority Movements in Contemporary Japan*, daktaro disertacija, University of California, Davis.

Itani, Satoko 2015. „Sick but Legitimate? Gender Identity Disorder and a New Gender Identity Category in Japan“, *Sociology of Diagnosis. Advances in Medical Sociology*, 12: 281–306.

Kane, Melinda D. 2013. „Finding ‘Safe’ Campuses: Predicting the Presence of LGBT Student Groups at North Carolina Colleges and Universities“, *Journal of Homosexuality* 60, 6: 828–852.

Kasai, Makiko 2016. „Sexual and Gender Minorities and Bullying in Japan“, iš *Sexual Orientation, Gender Identity, and Schooling: The Nexus of Research, Practice, and Policy*, ed. Stephen T. Russell, Stacey S. Horn, Oxford: Oxford University Press, 185–193.

Kawasaka, Kazuyoshi 2015. *Between Nationalisation and Globalisation: Male Same-Sex Politics in Post-War Japan*, daktaro disertacija, University of Sussex.

Khor, Diana, Denise Tse-Shang Tang, Saori Kamano 2019. „Global Norms, State Regulations, and Local Activism: Marriage Equality and Same-Sex Partnership, Sexual Orientation, and Gender Identity Rights in Japan and Hong Kong“, iš *The Oxford Handbook of Global LGBT and Sexual Diversity Politics*, ed. Michael J. Bosia, Sandra M. McEvoy, Momin Rahman, Oxford: Oxford University Press, 282–300.

Knipp, Shereene Natacha 2017. *The Academic and Social Integration of First-Year Students into Higher Education: A Systematic Review*, magistro baigiamasis darbas, Nelson Mandela Metropolitan University.

- Kono, Shintaro, Gordon Walker 2020. „Theorizing the interpersonal aspect of ikigai (‘life worth living’) among Japanese university students: A mixed-methods approach“, *International Journal of Wellbeing* 10, 2: 101–123.
- Lawrence, Luke, Yuzuko Nagashima 2021. „Exploring LGBTQ+ pedagogy in Japanese university classrooms“, *ELT Journal* 75, 2: 152–161.
- Leupp, Gary P. 1995. *Male Colors: The Construction of Homosexuality in Tokugawa Japan*, Berkeley: University of California Press.
- McLelland, Mark J. 2005. *Male Homosexuality in Modern Japan: Cultural Myths and Social Realities*, Richmond: Curzon Press.
- McLelland, Mark J. 2009a. „The Role of ‘tōjisha’ in Current Debates about Sexual Minority Rights in Japan“, *Japanese Studies* 29, 2: 193–207.
- McLelland, Mark, Katsuhiko Sukanuma 2009b. „Sexual minorities and human rights in Japan: an historical perspective“, *The International Journal of Human Rights* 13, 2–3: 329–343.
- Miller, Stephen D. 2000. „The (Temporary?): Queering of Japanese TV“, *Journal of Homosexuality* 39, 3: 83–109.
- Motoyama, Kotona 2019. „‘Coming Out’ as a family with an LGB member in Japan: Normalizing strategies and negotiating with social norms“, *Contemporary Japan* 31, 2: 159–179.
- Nikolau, Dimitrios 2022. „Same-sex marriage laws, LGBT hate crimes, and employment discrimination charges“, *Southern Economic Journal* 88: 869–905.
- Okanlawon, Kehinde 2017. „Homophobic bullying in Nigerian schools: The experiences of LGBT university students“, *Journal of LGBT Youth* 14, 1: 51–70.
- Otaya, Satoshi 2021. „How Has the Support Called ‘Ibashi’ been Discussed?“, *Educational Studies in Japan: International Yearbook*, 15: 17–26.
- Pinkerton, Steven D., Paul R. Abramson „Japan“, iš *Sociolegal Control of Homosexuality: A Multi-Nation Comparison*, ed. Donald J. West, Richard Green, New York: Kluwer Academic Publishers, 67–85.
- Powell, Richard 2019. „Time to Go Naked? Rules and Revelations Surrounding LGBT People in Japan“, *Australian Journal of Asian Law* 20, 1: 7–26.

- Pryor, Jonathan T. 2018. „Visualizing queer spaces: LGBTQ students and the traditionally heterogendered institution“, *Journal of LGBT Youth* 15, 1: 32–51.
- Renn, Kristen A. 2007. „LGBT Student Leaders and Queer Activists: Identities of Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, and Queer Identified College Student Leaders and Activists“, *Journal of College Student Development* 48, 3: 311–330.
- Runestad, Pamela L. 2013. *Health and Precarity: Living with HIV in Japan*, doktoro disertacija, The University of Hawai‘i at Mānoa.
- Shoushi, Sam 2008. „Japan and Sexual Minorities“, *HURIGHTS OSAKA*, 52: 5–7.
- Statista n.d. [interaktyvus]. Prieiga: <www.statista.com/statistics/647382/japan-university-number-by-type> [žiūrėta 2023 05 24].
- Stonewall Japan n.d. [interaktyvus]. Prieiga: <<https://stonewalljapan.org>> [žiūrėta 2023 05 24].
- Suzuki, Kazuyo, Michiko Ishibashi, Yumi Suzuki, et al. 2022. „Issue of Multicultural People in Globalizing Japan: (Cultural) Identity, Mental Health and ‘Ibashi’“, *Papers from the International Association for Cross-Cultural Psychology Conferences*: 2–19.
- Takao, Yasuo 2017. „The Politics of LGBT Policy Adoption: Shibuya Ward’s Same-Sex Partnership Certificates in the Japanese Context“, *Pacific Affairs* 90, 1: 7–27.
- Tamagawa, Masami 2020. *Japanese LGBT Diasporas: Gender, Immigration Policy and Diverse Experiences*, New York: Palgrave Macmillan.
- Tanaka, Haruhiko 2021. „Development of the *ibashi* concept in Japanese education and youth work: *Ibashi* as a place of refuge and empowerment for excluded people“, *Educational Studies in Japan: International Yearbook*, 15: 3–15.
- Thelen, Timo 2021. „Between 1990s‘ Nostalgia and ‘LGBT-friendly’ Tokyo Olympics: Representations of LGBTQ People in NHK’s Morning Drama Series“, *Japanese Studies* 41, 2: 241–255.
- Thomas, Scott L. 2000. „Ties That Bind: A Social Network Approach to Understanding Student Integration and Persistence“, *The Journal of Higher Education* 71, 5: 591–615.
- Tinto, Vincent 1975. „Dropout from Higher Education: A Theoretical Synthesis of Recent Research“, *Review of Educational Research* 45, 1: 89–125.
- Tinto, Vincent 2017. „Through the Eyes of Students“, *Journal of College Student Retention* 19, 3: 254–269.

- Tinto, Vincent 2022. „Exploring the Character of Student Persistence in Higher Education: The Impact of Perception, Motivation, and Engagement“, iš *Handbook of Research on Student Engagement*, ed. Amy L. Reschly, Sandra L. Christenson, Cham: Springer Nature Switzerland, 357–379.
- Tokunaga, Tomoko 2021. „Co-Creating *Ibasho* at a Part-Time High School in Tokyo: Affirming Immigrant Students' Lives through Extracurricular Activities“, *Educational Studies in Japan: International Yearbook*, 15: 27–39.
- United Nations Free & Equal n.d. „Definitions“ [interaktyvus]. Prieiga: <www.unfe.org/definitions> [žiūrėta 2023 05 23].
- VU SA n.d. „Apie“ [interaktyvus]. Prieiga: <www.vusa.lt/lt/apie> [žiūrėta 2023 05 24].
- Wallace, Jane Esther 2018. *Being LGBT in Japan: An ethnographic study of the politics of identity and belonging*, daktaro disertacija, University of Leeds.
- Watanabe, Yuichi 2022. „‘Ibasho’ and the Objective Well-Being of Older Adults in a Marginalized Community“, *Innovation in Aging* 6, 1: 836.
- Wei, Chongzheng, Wenli Liu 2019. „Coming out in Mainland China: A national survey of LGBTQ students“, *Journal of LGBT Youth*: 1–28.
- Welker, James 2010. „Telling Her Story: Narrating a Japanese Lesbian Community“, *Journal of Lesbian Studies* 14, 4: 359–380.
- Yamazaki, Yuka, Akiko Aoki, Junji Otaki 2020. „Prevalence and curriculum of sexual and gender minority education in Japanese medical school and future direction“, *Medical Education Online* 25, 1: 1–14.
- Zhang, Tianqi 2019. „Male homosexuality in Japan from the perspective of the younger generation: a case study of students at a National University“, *Journal of LGBT Youth*: 1–34.
- Zhang, Tianqi Panda 2021. „The potential and challenge of LGBTQ+ student groups on Japanese campus“, *Nagasaki Daigaku Tabunka Shakai Kenkyū 長崎大学多文化社会研究* 7: 355–369.

Priedai

Priedas Nr. 1 – Interviu bei *focus* grupės gairės

I. Gyvenimo istorijos klausimai

- Iš kur esi kilęs? Gal galėtum trumpai papasakoti apie savo gimtinę? X さんの出身について聞いてみたいです。出身はどのようなところでした。人口や雰囲気や思い出やなんでもいいです。
- Kaip vertini savo laikotarpį mokykloje? Kokius prisiminimus turi iš mokyklos laikų? 学校といたら、何の思い出が浮かびますか。
- Kaip pasirinkai studijuoti X universitete? Kas paskatino rinktis tavo studijų programą? X さんの専攻は何ですか。どうしてその専攻を選びましたか。
- Ką manai apie savo universitetą? Kaip vertintum studijavimo patirtį jame? それで、自分の大学についてどう思いますか。大学に入るまでの過去に戻れば、同じ大学と同じ専攻を選びますか。

II. Seksualinė orientacija

- Kokiai seksualinei orientacijai ir lyties tapatybei save priskirtum? Kaip savo žodžiais šią kategoriją apibūdintum? X さんの性的指向と性同一性は何か。かりに私はその言葉を知らなかったら、どのようにそれを説明しますか。
- Gal gali papasakoti, kaip susivokei apie savo tapatybę? 自分は Y であることがどのように分かってきましたか。
- Kaip manai, kiek tavo tapatybė veikia tavo kasdienį gyvenimą? Pagalvojus, ar teigtumei, kad su tokiomis patirtimis susiduria ir kiti LGBTQ+ asmenys? X さんの日常では Y がなんらかの影響を与えますか。思ったら、自分の経験はほかの LGBTQ+ の日本人の経験に似ていますか。

- Ar esi atsiskleidęs savo artimiesiems? Ar yra erdvių ar momentų, kai gali būti savimi? X さんは誰かにカムアウトをしましたか。X さんは自分らしくいていい場所や瞬間がありますか。
- Kaip vertintum japonų kultūros atvirumą seksualinėms mažumoms? 日本文化は LGBTQ に対して開放的で寛容だと言えますか。

III. Dalyvavimas LGBTQ+ grupėje

- Kiek jau laiko dalyvauji LGBTQ+ grupės veikloje? Kas paskatino į ją įsitraukti? 自分のサークルにいつから参加しますか。そして、どうして参加することにしましたか。
- Ar apie LGBTQ+ grupės buvimą universitete žinėjai iš anksto? Ar tokios grupės buvimas skatino tave pasirinkti universitetą? そのサークルについては大学に入るまで知りましたか。サークルがあることは大学の選択に影響を与えましたか。
- Gal gali trumpai papasakoti apie šią LGBTQ+ grupę – kokia veikla užsiimate, kokios šios grupės veiklos tikslai? ようやくすれば、自分のサークルの活動とか目的について話していただけませんか。
- Kokia yra LGBTQ+ grupės struktūra? Ar užimi kokias nors pareigas, ar tiesiog esi narys? サークルでは X さんがただのメンバーですか。要するに、自分の立場は何ですか。
- Žvelgiant retrospektyviai, ar džiaugiesi prisijungęs prie šios grupės? Kokią asmeninę naudą gauni iš dalyvavimo grupėje? サークルに参加することは X さんになにかの価値を与えましたか。
- Ką manai apie dalyvavimo grupėje įtaką savo asmenybei? Ar dalyvavimas kaip nors paveikia ir tavo santykius su kitais asmenimis (šeima, draugai, grupiškai)? Ar įžvelgi kokių nors pokyčių, kurie nutiko dėka tavo dalyvavimo grupėje? 価値と

例えば、自分の性格に影響を与えましたか。Xさんと家族や友達や他の人との関係になにかの効果がありましたか。

- Kaip dalyvavimas LGBTQ+ grupėje paveikė tavo jausmą esant tavo universiteto bendruomenės dalimi? サークルに参加すればするほど大学のコミュニティのメンバーであると感じてきますか。それともそれが関係のないことですか。

IV. LGBTQ+ grupė ir universitetas

- Kaip vertintum savo aukštosios mokyklos atvirumą LGBTQ+ studentams? Ar ji turi kokias nors lygybės ir nediskriminacijos gaires? Jei taip, kaip jų yra laikomasi? Xさんの大学はLGBTQ+大学生に対して開放的ですか。LGBTQ+大学生の安全を保障する対策がありますか。
- Kaip manai, kodėl aukštosiose mokyklose yra steigiamos LGBTQ+ grupės? 自分の意見を述べたら、LGBT サークルはどうして大学にとって必要ですか。
- Įsivaizdavimui – kaip pakistų tavo aukštoji mokykla ir tavo studijavimo patirtis joje, jeigu nebūtų LGBTQ+ grupės? かりにサークルがなければ、自分の大学と自分の経験はどのように変わりますか。
- Ar turi LGBTQ+ studentų pažįstamų, kurie vis dėlto neįsitraukia į LGBT grupę? Gal žinai, kokios tam galėtų būti priežastys? LGBTQ+大学であってもLGBTQ+サークルに参加しない知り合いがいますか。参加しない理由は何でしょうか。
- Ar jūsų LGBTQ+ grupė turi kokių nors oficialių ar neoficialių veiklos apribojimų? サークルは何かの大学から命じられる制約がありますか。
- Tavo nuomone, gal yra kažkas, kas turėtų keistis tavo LGBTQ+ grupės santykiyje su kitomis universiteto grupėmis arba valdymo organais (finansavimas, reklamavimas, organizacinė parama, pan.)? Xさんはサークルと大学の関係でなんでも変えることができれば、なにを変えますか。

- Galiausiai, kaip matytum savo LGBTQ+ grupės ateitį? Galbūt galėtum pasidalinti ir išvalgomis, kaip ši įsivaizduojama ateitis paveiktų būsimųjų LGBTQ+ studentų gyvenimus? 想像したら、サークルの将来は何ですか。そして、LGBTQ+大学の将来はどうですか。

Priedas Nr. 2 – „mimosa“ logotipas

Paveikslėlis iš „mimosa“ „Twitter“ paskyros. Prieiga: <<https://twitter.com/chuolgbtqlab>> [žiūrėta 2023 05 24].

Priedas Nr. 3 – „mimosa“ viršelio nuotrauka „Twitter“ platformoje

Paveikslėlis iš „mimosa“ „Twitter“ paskyros. Prieiga: <<https://twitter.com/chuolgbtqlab>> [žiūrėta 2023 05 24].

Priedas Nr. 4 – „Light“ viršelio nuotrauka „Twitter“ platformoje

Paveikslėlis iš „Light“ „Twitter“ paskyros. Prieiga: <https://twitter.com/light_kasumi> [žiūrėta 2023 05 24].

Priedas Nr. 5 – „Light“ logotipas

Paveikslėlis iš „Light“ „Twitter“ paskyros. Prieiga: <https://twitter.com/light_kasumi> [žiūrėta 2023 05 24].

Priedas Nr. 6 – „Nijihiro“ logotipas ir viršelio nuotrauka „Twitter“ platformoje

Paveikslėliai iš „Nijihiro“ „Twitter“ paskyros. Prieiga: <https://twitter.com/nijihiro_tkb> [žiūrėta 2023 05 24].

Priedas Nr. 7 – „arcus“ logotipas

Paveikslėlis iš „arcus“ „Twitter“ paskyros. Prieiga: <https://twitter.com/arcus_qu> [žiūrėta 2023 05 24].

Bedulskij, Tomas

LGBTQ+ Student Groups in Japanese Universities: The Understandings of *Ibasho* and Factors of Inclusion: master's thesis / Tomas Bedulskij, student of Modern Asian Studies; academic advisor assoc. prof. Dr K. Šliavaitė; Vilnius University. Institute of Asian and Transcultural Studies. – Vilnius, 2023. – 69 p.

LGBTQ+, *ibasho*, Vince Tinto, inclusion, student groups, diversity

Master's thesis examines the concepts of *ibasho* (safe spaces) and factors of inclusion into the community of university among LGBTQ+ student group members. The thesis investigates whether and how participation in LGBTQ+ groups at Japanese universities affects inclusion of non-heterosexual students into the university community. The objectives of the study are: to discuss issues faced by LGBTQ+ individuals in Japanese education system; to identify how LGBTQ+ students construct the concept of *ibasho* in universities; to determine if and how participation in LGBTQ+ groups influences students' belonging to university. Research includes interviews and a focus group with members of LGBTQ+ groups. Additional data collected through survey and analysis of public information from groups and universities. The theoretical framework of study combines V. Tinto's student inclusion theory and the concept of *ibasho*. Research shows that students see groups as *ibasho* in universities and their participation helps them persist in studies while fostering a sense of partial belonging to the university community. Although universities emphasize diversity, students rate this process as insufficient. When groups are designed for socially vulnerable students, fully inclusive institutional environment is necessary, otherwise they may form communities that are emotionally disconnected from university. The study expands research on LGBTQ+ groups at Japanese universities by conceptualizing relationship between group participation and inclusion in the university community. The findings would be valuable for comparative research on inclusion of LGBTQ+ students who do not participate in such groups or for a deeper exploration of how different LGBTQ+ identities engage with groups and university community.